

ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชน
บ้านดงยาง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

นางสททัย พันธมาศ

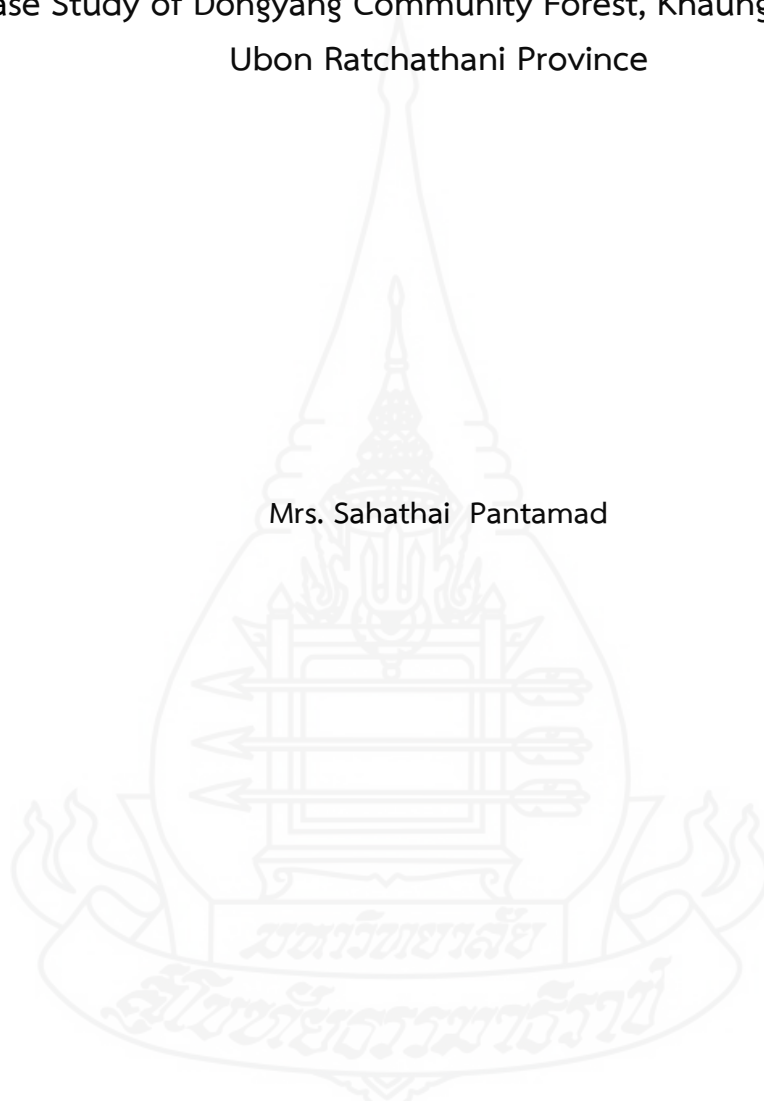

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

Willingness to pay for Community Forest Recovery and Conservation:
A Case Study of Dongyang Community Forest, Khaungnai District,
Ubon Ratchathani Province

Mrs. Sahathai Pantamad

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Economics
School of Economics
Sukhothai Thammathirat Open University
2011

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน:
กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง อำเภอเขื่องใน จังหวัด
อุบลราชธานี
ชื่อและนามสกุล นางสาวสทิตย์ พันธมาศ
แขนงวิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ศิริพร สัจจามันท์

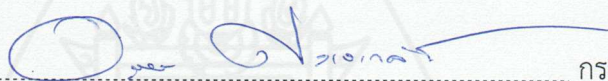
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2555

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ศิริพร สัจจามันท์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์)

(รองศาสตราจารย์อรรษย์คณา แยมั่นวล)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษา
ป่าชุมชนบ้านดงยาง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้ศึกษา นางสาวหทัย พันธมาศ รหัสนักศึกษา 2516001472 ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ศิริพร สัจจานันท์ ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินมูลค่าที่เกิดจากการใช้ป่าชุมชนบ้านดงยาง และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการประเมินมูลค่าโดยวิธีเหตุการณ์สมมติ สํารวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 155 ราย ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดที่เป็นการเสนอราคาเพียงครั้งเดียวเป็นเครื่องมือการวิจัย เพื่อหามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่มตามราคาที่สอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโลจิท

ผลการศึกษาพบว่า 1) หากมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนถ้ากำหนดให้จ่ายค่าธรรมเนียมสมทบกองทุนจำนวน 30 บาท ต่อเดือนต่อครัวเรือน และเมื่อคูณกับจำนวนครัวเรือนในชุมชนจะมีมูลค่าที่สามารถระดมทุนได้เท่ากับ 89,640 บาทต่อปี ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิท พบว่ามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยที่คำนวณโดยวิธีพาราเมตริกซ์มีค่าเท่ากับ 8.24 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือมีค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวมของประชาชนในชุมชนเท่ากับ 24,621.12 บาทต่อปี 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 มี 3 ปัจจัย คือ รายได้ครัวเรือน สถานภาพการสมรส และราคาที่สอบถามความเต็มใจที่จะจ่าย และมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นไปตามที่คาดหวัง กล่าวคือค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรรายได้และสถานภาพการสมรสมีค่าเป็นบวกแสดงให้เห็นว่าความเป็นไปได้ในการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนจะมีค่าสูงขึ้นตามรายได้ที่เพิ่มขึ้นและสถานภาพการสมรสแล้ว ในขณะที่ราคาที่สอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าราคาที่สอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายมีค่าสูงขึ้น ความเป็นไปได้ที่ประชาชนจะสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนฯ จะมีค่าลดลง

คำสำคัญ ความเต็มใจที่จะจ่าย วิธีการประเมินมูลค่าโดยวิธีเหตุการณ์สมมติ ป่าชุมชน

Independent Study Title: Willingness to pay for Community Forest Recovery and Conservation:
A Case Study of Dongyang Community Forest, Khaungnai District,
Ubon Ratchatani Province

Author: Mrs. Sahathai Pantamad; **ID:** 2516001472; **Degree:** Master of Economics;

Independent Study advisor: Siriporn Sajjanand, Associate Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

The objectives of this study were to 1) evaluate contingent valuation resulting from the use of community forests, and 2) analyse the factors which influenced decision-making in supporting of community forest recovery and conservation of Ban Dong Yang Community Forest.

The study employed contingent Valuation Method (CVM), to collect data from 155 users who were residents of the Ban Dongyang community, Kha-ae sub-district, Khaungnai District, Ubonratchatane Province. Close-end Single Bid questions were used to investigate the mandatory payment. Samples were divided into five groups according to the bid prices. The logit model was employed to estimate the mean willingness to pay, and to analyse factors which influenced decision-making.

The study results showed that 1) if there were the recovery and conservation community forest funds the people were likely to support to pay for the forest recovery and conservation. That is, if the fee to support funds was 30 baht/month/household multiply with households in the community, the contingent funding will be 89,640 baht/year. When analyzing with Logit model, it found that the bid price was 8.24 baht/month/household or a total of community willingness to pay was 24,621.12 baht/year. 2) Factors influencing willingness to pay which were significant confidence level at 0.1 were income, marriage status, and the bid price. Coefficient signs of these variables conformed to prior expectations, That is, the positive coefficient signs for income indicated the higher probability to vote if favour of the policy as the income became higher, marriage status were to include and negative coefficient signs for bid price confirming that the higher the bid, the lower the probability that respondents would be willing to pay.

Keywords: Willingness to pay, Contingent Valuation Method, Community Forest

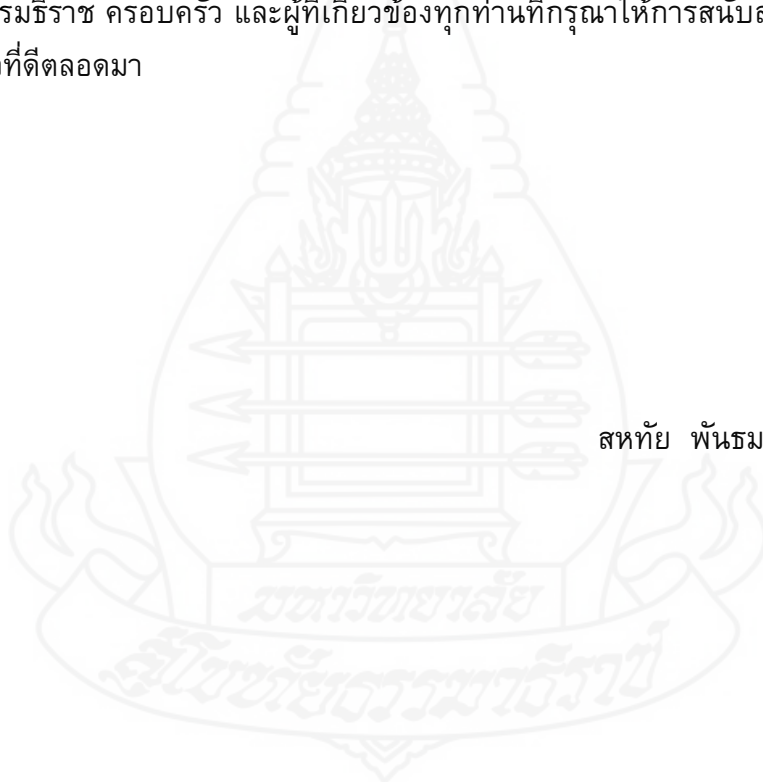
กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ศิริพร สัจจามันท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตาม การทำศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้มาโดยตลอด จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทำให้ผู้ศึกษาซาบซึ้ง ในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณชาวบ้านดงยางทุกท่าน ตลอดจนผู้นำชุมชน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูล เกี่ยวกับชุมชนด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช ครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาให้การสนับสนุน ให้โอกาส และ ให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

สหทัย พันธมาศ

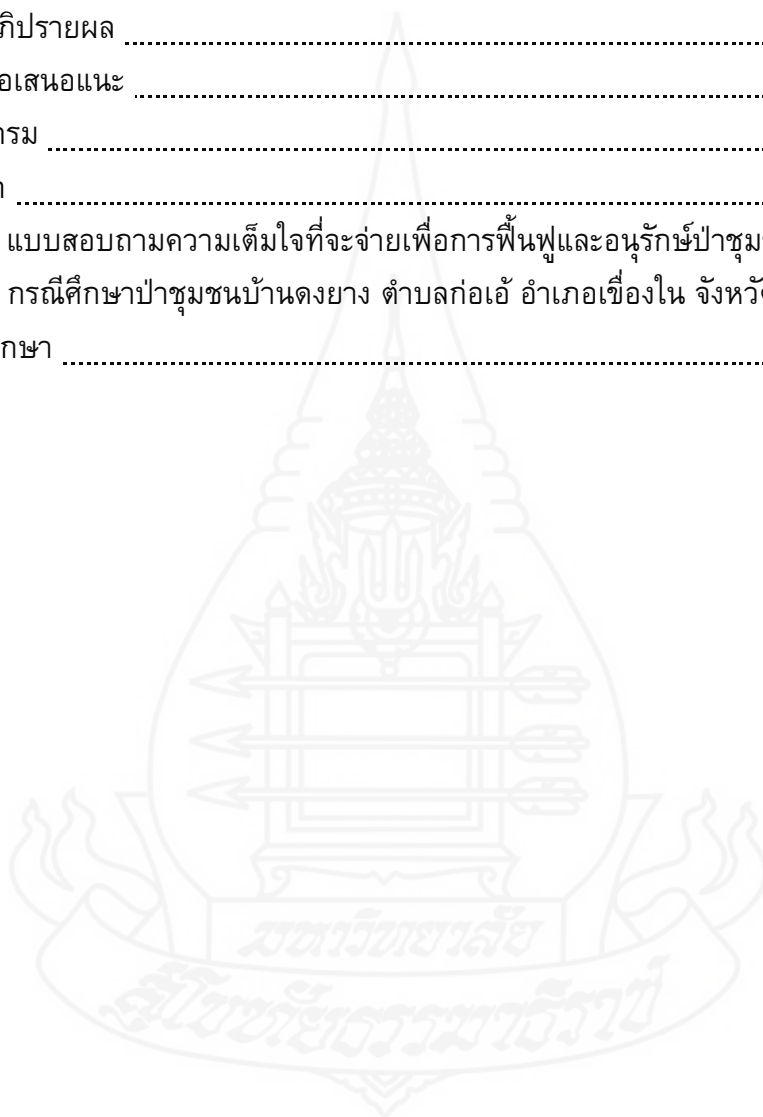

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	3
กรอบแนวคิดการศึกษา	3
สมมติฐานการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ทฤษฎีและแนวทางเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม	5
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	18
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	18
การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
การวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	24
ลักษณะข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	24
การวิเคราะห์ความเต็มใจจะจ่ายด้วยคำถามปลายปิด	32

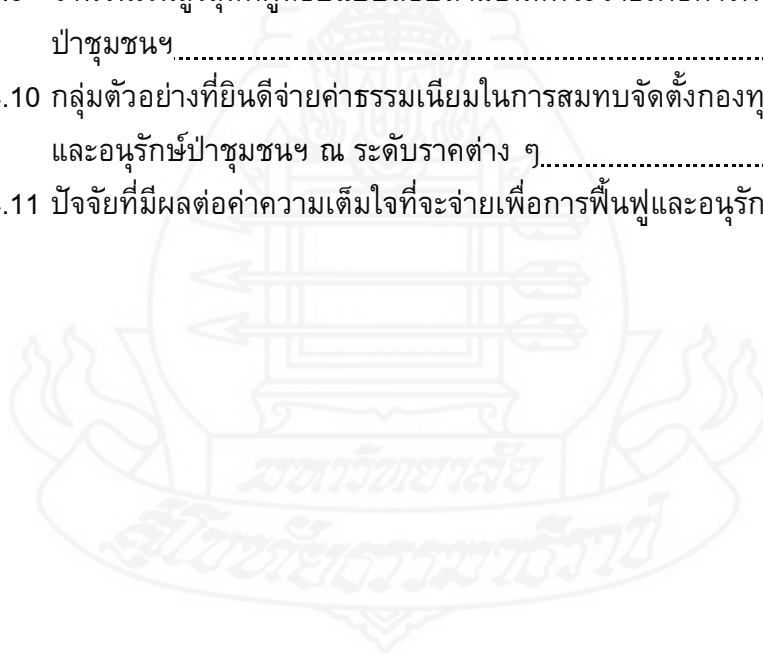
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	36
สรุปการศึกษา	36
อภิปรายผล	36
ข้อเสนอแนะ	37
บรรณานุกรม	39
ภาคผนวก	42
ก แบบสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน :	
กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ..	43
ประวัติผู้ศึกษา	48

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ในแบบจำลองและความน่าจะเป็นของ เครื่องหมายค่าสัมประสิทธิ์	22
ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของกลุ่มตอบแบบสอบถาม	24
ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชน	27
ตารางที่ 4.3 แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชน	28
ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมในโครงการเกี่ยวกับป่าชุมชน	28
ตารางที่ 4.5 การใช้ประโยชน์ป่าชุมชน	28
ตารางที่ 4.6 ความถี่ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชน	29
ตารางที่ 4.7 สาเหตุที่ทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม	29
ตารางที่ 4.8 ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน	30
ตารางที่ 4.9 จำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ตอบแบบสอบถามยินดีที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ป่าชุมชน.....	31
ตารางที่ 4.10 กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมในการสมทบจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟู และอนุรักษ์ป่าชุมชน ณ ระดับราคาต่าง ๆ.....	32
ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน ...	34

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การหาเส้น Hicksian-Compensating Demand Curve กรณี Compensating Variation และ Equivalent Variation.....	7
ภาพที่ 2.2 ประเภทมูลค่าสิ่งแวดลอมทางเศรษฐศาสตร์	9
ภาพที่ 4.1 ความเต็มใจที่จะจ่ายจําแนกตาม Bid Price	32

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมเป็นปัญหาสำคัญที่มักจะทำให้เกิดควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการเติบโตของประเทศ สาเหตุหลัก คือ การมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ แต่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรมลง และปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็มีผลกระทบตามไป ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ : 2553. ออนไลน์) ในปี 2553 รองจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีจำนวนประชากร 10,326,093 คน กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากร 5,701,394 คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวนประชากร 2,582,089 คน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนประชากร 1,813,088 คน ตามลำดับ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร และทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสิ่งมีชีวิต แต่ปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีได้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ มีการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรม มีการลักลอบตัดไม้เพื่อการผลิตตลอดจนปัญหาจากการใช้ทรัพยากรป่าไม้โดยไม่มีการปลูกทดแทน จึงทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงหรือเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

จากปัญหาดังกล่าว ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงทำให้เกิดพื้นที่อนุรักษ์ขึ้นในประเทศ และพื้นที่ป่าบางแห่งภาครัฐได้สนับสนุนองค์การชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งเสริม และพัฒนาป่าชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน โดยเป้าหมายก็เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ และหน้าที่เชิงระบบนิเวศของพื้นที่คุ้มครองให้ได้รับการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการอย่างยั่งยืนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และสาธารณชนทั่วไป ทั้งนี้ การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการป่าไม้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และให้ชุมชนในท้องถิ่นมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้ เพื่อว่าจะเป็นอีกหนทางในการช่วยในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ป่าชุมชน (Communal Forest) จึงเป็นรูปแบบของการจัดการป่าไม้ที่เอาความต้องการพึงพิงป่าของประชาชนเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่า ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากป่าเป็นผู้กำหนดแผนการดำเนินการและการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อประโยชน์ต่อเนื้ออย่างสม่ำเสมอตามความต้องการของชุมชน

และป่าชุมชนถือเป็นที่ป่าไม้ซึ่งใช้สอยร่วมกัน หรือประชาชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรง และทางอ้อม (โกมล แพรกทอง, 2534) เช่น เป็นแหล่งไม้ใช้สอย เป็นแหล่งอาหารป่า ของป่าเป็น แหล่งต้นน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค แหล่งประกอบศาสนกิจประกอบพิธีกรรมตามประเพณีและความ เชื่อของชุมชน เป็นต้น

ป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี เป็นหนึ่งใน โครงการจัดตั้งป่าชุมชนของกรมป่าไม้ เริ่มโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2551 มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 839 ไร่ สภาพ ทั่วไปของพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบสลับที่ดอน ลักษณะป่าไม้เป็นประเภทป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง สภาพดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย โดยเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2551 ผู้ว่าราชการจังหวัด อุดรธานี ร่วมกับกรมป่าไม้นำชาวบ้านและข้าราชการร่วมกันทำพิธีบวชต้นไม้และปลูกป่าเพื่อเพิ่ม ปริมาณไม้ยืนต้นและให้ป่าเป็นแหล่งรวมอาหารทางธรรมชาติให้กับชาวบ้าน จากพื้นที่ปลูกป่าที่เป็น พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในป่าชุมชนบ้านดงยางอีก 35 ไร่

ในปี พ.ศ. 2553 ภาครัฐได้มีโครงการก่อสร้างฝายอำนาจเจริญ (เพื่อส่งน้ำให้กับโครงการ ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านยางน้อย) จังหวัดอุดรธานี ของกรมชลประทาน โดยใช้พื้นที่ป่าชุมชนไป ทั้งสิ้น 80 ไร่ และการก่อสร้างได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่า มีการตัดไม้เพื่อใช้เป็นที่ก่อสร้าง มีการลักลอบตัดไม้ใหญ่ ทำลายระบบนิเวศป่าจากเดิมมีสัตว์ชุกชุมซึ่งออกหากินทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน เมื่อมีเสียงรบกวนจากเครื่องยนต์หรือเครื่องจักรก่อสร้างทำให้สัตว์ป่าบางชนิดหนีไป หรือแม้แต่การไม่ตระหนักและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เป็นจุดอ่อนมีชาวบ้านหรือคนต่างถิ่นเข้าไปลักลอบตัดไม้หรือขุดต้นไม้เพื่อไปจำหน่าย ทำให้เกิดเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม ประกอบกับมีชาวบ้าน บางกลุ่มได้ลักลอบนำขยะคร่าวเรือนไปทิ้งในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านดงยางอีกยังเป็นการซ้ำเติมพื้นที่ป่า เสื่อมโทรมให้ทวีขึ้นโดยชุมชนเอง ที่ผ่านมารวมป่าไม้ ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีการ จัดสรรงบประมาณเพื่อป้องกันและเฝ้าระวัง โดยให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชน ออกตระเวนพื้นที่โดยรอบเป็นระยะ แต่เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรโดยรัฐมีจำกัดทำให้ ต้องยุติการดำเนินการ และต่อมาปัญหาดังกล่าวได้ทวีเพิ่มขึ้น ประกอบกับต้นไม้ที่ถูกทำลายไปไม่ได้มีการ ปลูกทดแทนหรือแม้จะมีการปลูกทดแทนก็ไม่สามารถเติบโตได้ทันสภาพการณ์ จากผลกระทบ ดังกล่าวจะเห็นว่าปัญหาเกิดจากชุมชนผู้ใช้ประโยชน์ขาดความตระหนักและไม่มีส่วนร่วมใน กระบวนการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนร่วมกัน และเพื่อเป็นการรักษาพื้นที่ป่าชุมชนให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเร่งฟื้นฟูและร่วมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนบ้านดงยาง เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของป่าชุมชน โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม คือ Contingent Valuation Method (CVM) ซึ่งถือเป็นวิธีการที่จะวัดมูลค่าทาง เศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้มีการซื้อขายผ่านตลาด และเป็นวิธีการ ประเมินมูลค่าของความเต็มใจที่ผู้บริโภคเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อที่จะได้มีการดำเนินมาตรการการปรับปรุง ให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น และในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการประเมินมูลค่าป่าชุมชนฯ เฉพาะ มูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ (Use Value) โดยใช้ CVM เป็นเครื่องมือในการประเมินมูลค่าความ เต็มใจที่จะจ่ายจากการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชนบ้านดงยาง รวมทั้งได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายจากการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชนบ้านดงยาง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อประเมินมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านดงยาง โดยใช้วิธี Contingent Valuation Method (CVM) ในการประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง

3. กรอบแนวคิดการศึกษา

CVM เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมหรือสินค้าสาธารณะที่ไม่มีการซื้อขายในตลาด ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์มูลค่าที่เกิดจากการใช้ (Use Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 มูลค่าทางตรง (Direct Value) เป็นมูลค่าที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ได้รับทางตรง

3.2 มูลค่าทางอ้อม (Indirect Value) เป็นมูลค่าที่มนุษย์ได้รับโดยอ้อม หรือผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากการใช้ทรัพยากรในขั้นต้น

นอกจากนี้มูลค่าอีกลักษณะหนึ่งที่เรียกว่า มูลค่าเพื่อใช้ในอนาคต (Option Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อเป็นค่าธรรมเนียมที่จะประกันว่าจะได้ใช้สินค้าหรือถือกรรมสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในอนาคตทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. สมมติฐานการศึกษา

ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาการพักอาศัยที่ชุมชนหมู่บ้านดงยาง ลักษณะการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านดงยาง รวมไปถึงราคาที่น่าเสนอเพื่อหาค่าความเต็มใจที่จะจ่าย

5. ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการประเมินมูลค่าป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยวิธี Contingent Valuation Method (CVM) โดยหามูลค่าความเต็มใจจ่าย (Willingness to pay : WTP) ของประชาชนในชุมชนบ้านดงยาง โดยแบ่งถามความเต็มใจจ่าย

ใน 2 รูปแบบ คือ ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางไว้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา (Population) คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดงยาง จำนวน 249 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (Sample) คือ ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดงยาง จำนวน 115 ครัวเรือน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 **ป่าชุมชน** หมายถึง ที่ดินและหรือที่ดินป่าไม้ที่ชุมชนได้ดำเนินการหรือได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้ดำเนินการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จัดการกิจการงานด้านป่าไม้อย่างต่อเนื่องภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการ การดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์และให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

6.2 **ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง** หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคลจากตัวแทนครัวเรือนที่แสดงออกมาในรูปของตัวเงินที่เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางไว้อย่างยั่งยืน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านดงยางจากประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

7.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายและแนวทางในการวางแผนนโยบายการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน

7.3 เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดูแลหรือจัดทำนโยบายเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมนั้น เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางของประชาชนในหมู่บ้านดงยาง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาประเด็นต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวทางเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม
2. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวทางเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ นักเศรษฐศาสตร์มองว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากความล้มเหลวของระบบตลาด เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ (Public goods) ที่ทุกคนสามารถเข้าไปแสวงหาประโยชน์และไม่สามารถกีดกันไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค จึงทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาได้ ด้วยเหตุนี้ราคาตลาด (Market Price) จึงไม่สามารถทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และราคาที่จ่ายไม่สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่แท้จริงของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและขาดความระมัดระวัง จนเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์จึงพยายามหาแนวทางเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนที่แท้จริงของสินค้า และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการทางการเงินการคลัง (การเก็บค่าปล่อยมลพิษ เก็บภาษี เก็บค่าธรรมเนียม) มาตรการทางการตลาด (ใช้ระบบมัดจำคืนเงิน การสร้างตลาดซื้อขายใบอนุญาตปล่อยมลพิษ) และมาตรการอื่น ๆ (การให้เงินอุดหนุนที่ไม่ต้องจ่ายคืน การให้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาด การลดหย่อนภาษี) (อำนาจ เจริญศิลป์ 2543 : 143, ปิยะพงศ์ ภูมิประพัทธ์ และเบญจพรรณ เอกะสิงห์ 2551 : 1)

อรพรรณ ณ บางช้าง และอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ (2552) กล่าวว่า “การประเมินมูลค่าของสินค้าและบริการที่ไม่มีการซื้อขายในตลาด (Non - market valuation) หมายถึง การวัดมูลค่าที่มนุษย์ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่วัดเป็นตัวเงินไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีการซื้อขายในตลาด (Traded) หรือมีราคาตลาด (Market Price) หรือไม่ก็ตาม”

โดยทั่วไปการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จะสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคคิดว่าสิ่งหนึ่งมีมูลค่าเท่าใด โดยมูลค่าและราคาอาจมีค่าไม่เท่ากัน เนื่องจากราคาตลาดบางครั้งไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่แท้จริง รวมถึงมูลค่าของทรัพยากรจะมีค่าน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับมุมมองที่ทรัพยากรนั้นมีความสำคัญหรือไม่ ดังนั้น มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economics Value) ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นการวัดมูลค่าที่มนุษย์มีต่อทรัพยากรในรูปตัวเงิน

เนื่องจากทรัพยากรที่มีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะซึ่งไม่มีการซื้อขายผ่านตลาด จึงไม่มีราคาตลาดช่วยสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรนั้น แนวทางหนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์นำมาประยุกต์ใช้วัดอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การวัดมูลค่าในรูปของความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay : WTP) เพื่อกำหนดเป็นมูลค่าที่แท้จริงในรูปของเงิน (Hussen 2004 : 143 – 145) ซึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไรแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่ส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ

ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์สวัสดิการในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น สามารถทำได้หลายวิธี วิธีแรกอาจพิจารณาจากจุดดุลยภาพของตลาด หรือจุดตัดระหว่างเส้นอุปสงค์ (Demand) และเส้นอุปทาน (Supply) วิธีที่สองเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ฟังก์ชันต้นทุนและฟังก์ชันผลประโยชน์ ซึ่งประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรจะเกิดขึ้น ณ จุดที่ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost : MC) มีค่าเท่ากับผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit : MB) ส่วนวิธีสุดท้ายอาศัยหลักการพาเรโตที่กล่าวว่าสวัสดิการของสังคมจะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็มิผลให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งในระบบเศรษฐกิจมีสภาพดีขึ้น โดยไม่ทำให้บุคคลอื่นในระบบเศรษฐกิจมีสภาพที่เลวลงกว่าเดิม ตามหลักเกณฑ์พาเรโตได้จะพยายามหามูลค่าของการได้ประโยชน์หรือการสูญเสียอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในปริมาณสินค้า ซึ่งมูลค่าของการได้ประโยชน์นั้นสามารถพิจารณาได้จากส่วนเกินของผู้บริโภค อันหมายถึงส่วนต่างระหว่างความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคกับราคาที่ผู้บริโภคต้องจ่ายจริง

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการบุคคลตลอดจนสวัสดิการของสังคมโดยรวมตามมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ 4 ช่องทาง คือ การเปลี่ยนแปลงราคาที่คุณต้องจ่ายสำหรับสินค้าในการบริโภค การเปลี่ยนแปลงราคาที่คุณได้รับสำหรับปัจจัยในการผลิต การเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของสินค้า และการเปลี่ยนแปลงความเสี่ยงที่แต่ละบุคคลเผชิญเมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

Freeman (1993) ได้เสนอการวัดสวัสดิการ ซึ่งเป็นการวัดสวัสดิการสำหรับการเปลี่ยนแปลงราคาทั้งหมด 5 แบบ (พรพิมล ฤทธิ์เดช 2550 : 19 – 20) คือ

1.1.1 ส่วนเกินผู้บริโภคของมาร์แชลเลียน (Marshallian Consumer's Surplus) เป็นการวัดส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้าภายใต้เส้นอุปสงค์ของมาร์แชลเลียน (Marshallian Demand Curve) เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ระดับสวัสดิการหรืออรรถประโยชน์ (Utility) ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

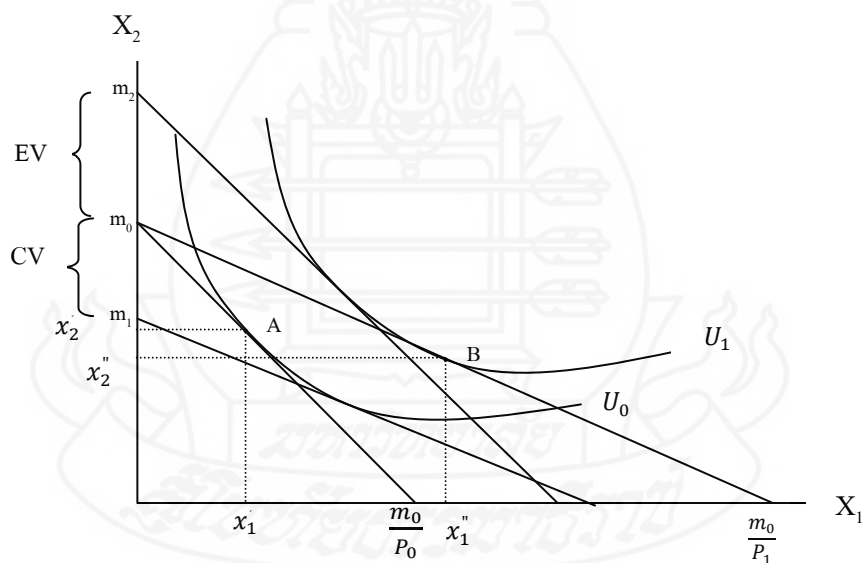
1.1.2 การเปลี่ยนแปลงที่ต้องชดเชย (Compensating Variation : CV) เป็นการวัดส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้าภายใต้เส้นอุปสงค์การทดแทนของฮิกเซียน (Hicksian – Compensating Demand Curve) เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ระดับสวัสดิการหรือระดับอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคคงเดิม

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงที่เท่ากัน (Equivalent Variation : EV) เป็นการวัดส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไปภายใต้เส้นอุปสงค์การทดแทนของอีกชิ้น โดยที่ระดับสวัสดิการหรือระดับอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป

1.1.4 ส่วนเกินของผู้บริโภคที่ต้องชดเชย (Compensating Surplus : CS) เป็นการวัดการสูญเสียโอกาสในการบริโภคสินค้าว่าจะต้องชดเชย (Compensating Payment) เป็นจำนวนเท่าใด ณ ระดับราคาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ระดับสวัสดิการหรือระดับอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคคงเดิม

1.1.5 ส่วนเกินของผู้บริโภคที่เท่ากัน (Equivalent Surplus : ES) เป็นการวัดการสูญเสียโอกาสในการบริโภคสินค้าว่าจะต้องจ่ายชดเชยเป็นจำนวนเท่าใด ณ ระดับราคาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ระดับสวัสดิการหรือระดับอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น การสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่าเป็นการวัดระดับสวัสดิการที่เปลี่ยนแปลงไปที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนบ้านดงยางในครั้งนี้ ซึ่งต้องการวัดส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้า (ป่าชุมชนบ้านดงยาง) เปลี่ยนแปลงไปภายใต้เส้น Hicksian – Compensating Demand Curve โดยมีระดับสวัสดิการเดิม ณ ระดับราคาก่อนการเปลี่ยนแปลง เรียกว่า Compensating Variation (CV)

ภาพที่ 2.1 การหาเส้น Hicksian – Compensating Demand Curve กรณี Compensating Variation และ Equivalent Variation

ที่มา : Seenprachawong, Udomsak (2001) “Module 2 Cost – Benefit Analysis” in Economy and Environment Program for Southeast Asia Training Course in Applied Environmental Economics March 19 – 23, 2001 Lao PDR STEA Training Office.

จากภาพที่ 2.1 แสดงให้เห็นความพอใจของผู้บริโภคในกรณีที่มีสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้า X_1 และสินค้า X_2 โดยมีเส้นงบประมาณคือ m_0/P_0 และมีเส้นอรรถประโยชน์หรือเส้นความพอใจคือ U_0 ต่อมาต้นทุนการผลิตสินค้า X_1 ลดลง ส่งผลให้ราคาสินค้า X_1 ลดลงจาก P_0 เป็น P_1 ดังนั้นผู้บริโภค จะมีเส้นงบประมาณใหม่คือ m_0/P_1 (ลากเส้นงบประมาณเดิมมาสัมผัสกับเส้นความพอใจใหม่ คือ U_1) และมีผลทำให้ความสามารถในการบริโภคสินค้า X_1 เพิ่มขึ้นจาก x_1 เป็น x_1' ดังนั้น เมื่อลากเส้นงบประมาณ (m_2) ให้ขนานกับเส้นงบประมาณเดิมจะได้ส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงโดยมีระดับสวัสดิการหรืออรรถประโยชน์ใหม่ (U_1) ณ ระดับราคาที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือหมายถึง EV แต่ถ้าลากเส้นงบประมาณ (m_1) ให้ขนานกับเส้นงบประมาณใหม่ย่อมาหมายถึงส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไปเพราะรายได้ลดลง โดยที่ระดับสวัสดิการหรืออรรถประโยชน์คงเดิม (U_0) หรือหมายถึง CV นั่นเอง

1.2 ประเภทของมูลค่าสิ่งแวดล้อม

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ (2542 : 59) แสดงทัศนคติต่อการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้ประชาชนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่มีการซื้อขายกัน ทั้งนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์ได้หลายรูปแบบ ซึ่งการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงถึงประเภทของประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้องการประเมินมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์ของสิ่งแวดล้อม (Total Economic Value) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยมูลค่าที่เกิดจากการใช้ (Use Value) และมูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ (Non - Use Value)

1.2.1 มูลค่าที่เกิดจากการใช้ (Use Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อให้ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งเพื่อการอุปโภคและบริโภค แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ มูลค่าทางตรง (Direct Value) และมูลค่าทางอ้อม (Indirect Value)

1) มูลค่าทางตรง (Direct Value) เป็นมูลค่าที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับทางตรง เช่น ไม้เศรษฐกิจ สมุนไพร พืชผัก ผลไม้ที่ได้จากป่า เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังรวมไปถึงผลประโยชน์ทางตรงของรายได้จากการท่องเที่ยว

2) มูลค่าทางอ้อม (Indirect Value) เป็นมูลค่าที่มนุษย์ได้รับโดยอ้อมหรือผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากการใช้ทรัพยากรในขั้นต้น เช่น คุณประโยชน์ของป่าไม้ในการดูดซับคาร์บอนในชั้นบรรยากาศ ป้องกันการชะล้างการพังทลายของดิน ป้องกันอุทกภัยและควบคุมปริมาณน้ำ เป็นต้น

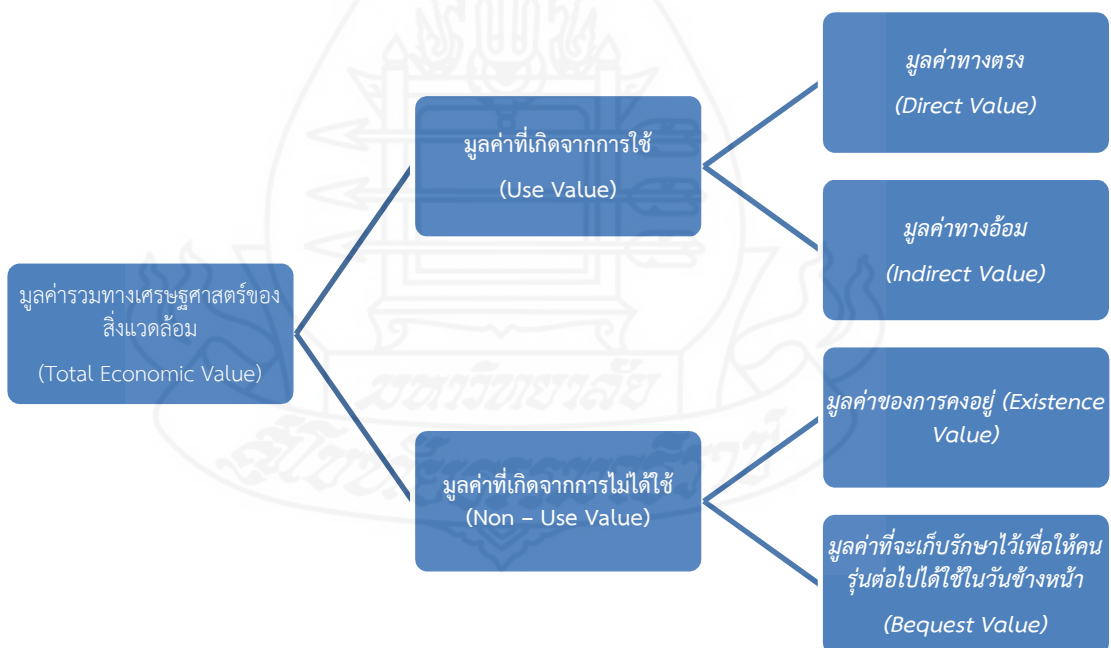
นอกจากนี้มูลค่าอีกลักษณะหนึ่งที่เรียกว่า มูลค่าเพื่อใช้ในอนาคต (Option Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อเป็นค่าธรรมเนียมที่จะประกันว่าจะได้ใช้สินค้าดังกล่าวในอนาคต หรือเป็นการถือกรรมสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในอนาคต หรือเป็นการถือกรรมสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในอนาคต ซึ่งเป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นทั้งหมดทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้ในอนาคต เช่น การที่ประชาชนเต็มใจที่จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

แม้ว่าพวกเขา ถึงแม้จะไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นในปัจจุบันก็ตาม เนื่องจากความไม่แน่นอนที่มีต่ออุปสงค์และอุปทานของทรัพยากรในอนาคต

1.2.2 มูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ (Non – Use Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความต้องการให้คงอยู่ในสภาพเดิม ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับทรัพยากรมากกว่าที่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) มูลค่าของการคงอยู่ (Existence Value) เป็นมูลค่าที่กำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพียงให้รู้ว่ายังมีสินค้าสาธารณะคงอยู่ โดยประโยชน์ที่ได้รับจะเพิ่มขึ้นจากการรับรู้ข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ แม้ว่าอาจจะไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นก็ตาม สำหรับมูลค่าของการคงอยู่ของทรัพยากรป่าไม้นั้นอาจวัดได้จากความเต็มใจที่จะจ่ายของประชาชนเพื่อดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อมูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ (Non – Use Value) ที่มีต่อทรัพยากรทางด้านสิ่งแวดล้อม

2) มูลค่าที่จะเก็บรักษาไว้เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้ในวันข้างหน้า (Bequest Value) ซึ่งกำหนดขึ้นจากความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยพิจารณาถึงสถานการณ์ซึ่งมีทรัพยากรนั้นเพียงสิ่งเดียวและเมื่อถูกทำลายแล้วจะไม่สามารถกลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ ซึ่งส่งผลต่อความไม่แน่นอนของอุปสงค์และอุปทานของคนรุ่นต่อไปที่มีต่อทรัพยากรดังกล่าวในอนาคต

ภาพที่ 2.2 ประเภทมูลค่าสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐศาสตร์

1.3 ความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายจนคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติลดลง อยู่ในขีดวิกฤติ เพราะประชาชนไม่มีความตระหนักในการดูแลรักษาและวางแผนทรัพยากรธรรมชาติไว้ จนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างมาก และสาเหตุหลักมีดังต่อไปนี้

1.3.1 ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสินค้าสาธารณะ หมายความว่า การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของบุคคลหนึ่งโดยไม่สามารถกีดกันการได้รับผลประโยชน์ของอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติไม่ปรากฏมูลค่าและไม่มีตลาดมารองรับ

1.3.2 ทรัพยากรธรรมชาติถูกคุกคามเพราะปัญหา “ผลกระทบภายนอก” เป็นสาเหตุหนึ่งของกลไกตลาด เนื่องจากต้นทุนการผลิตสินค้าไม่สามารถที่จะสะท้อนถึงราคาของสินค้าได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหากไม่รวมเอาผลกระทบภายนอกที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติก็จะทำให้ราคาของสินค้านั้นต่ำกว่าความเป็นจริง

1.3.3 การกระจายผลประโยชน์และต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นธรรม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสินค้าสาธารณะจึงเป็นการยากที่จะกีดกันการเข้ามาใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง

1.3.4 คุณลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถระบุสิทธิโดยสมบูรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดว่าใครเป็นเจ้าของสิทธิในการได้รับผลประโยชน์และการดูแลรักษา เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสินค้าสาธารณะ จึงไม่สามารถระบุความเป็นเจ้าของเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้

1.3.5 การตัดสินใจที่ผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วม การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมักถูกกำหนดจากรัฐ ซึ่งการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมมักจะไม่ให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ

การประเมินมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ก็เช่นเดียวกัน บางอย่างสามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้เพราะมีราคาตลาดหรือมีการซื้อขายผ่านระบบการตลาด เช่น ไม้ชนิดต่าง ๆ ราคาของไม้ในท้องตลาดมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับชนิดของไม้ ขนาด และปริมาณความต้องการของไม้ในตลาด เป็นต้น แต่มีทรัพยากรจำนวนมากที่ไม่สามารถประเมินหามูลค่าได้ หรือประเมินหามูลค่าได้ยากมากเพราะทรัพยากรนั้น ไม่มีราคาตลาดหรือไม่มีการซื้อขายผ่านตลาดซึ่งไม่สามารถนำกลไกทางราคามาใช้ในการจัดการได้ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่ในฐานะที่เป็นสินค้าสาธารณะ (public goods) เช่น การพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ป่าไม้ ป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าไม้ป้องกันการพังทลายของดิน ป่าไม้ช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อนำไปใช้ในการสังเคราะห์แสงแล้วปลดปล่อยก๊าซออกซิเจน ป่าไม้เป็นแหล่งหมุนเวียนของธาตุอาหาร เป็นต้น เมื่อไม่ได้ทำการประเมินหามูลค่าออกมาเป็นตัวเงินทำให้มองข้ามความสำคัญของทรัพยากรดังกล่าวได้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อประเมินหามูลค่าเป็นตัวเงินแล้วอาจจะมีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่มีราคาตลาด เช่น ไม้และของป่า ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์พยายามหาวิธีในการประเมินหามูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ทั้งที่

มีราคาตลาดและไม่มีราคาตลาดออกมาเป็นตัวเงินเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ (สันติ สุขสะอาด : 2552)

1.4 วิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมอาจใช้เป็นเครื่องมือในการวัดมูลค่าที่ปัจเจกชนมีต่อสิ่งแวดล้อมได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ (อรพรรณ ณ บางช้าง และอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ 2552 : 10) คือ

1.4.1 วิธีการวัดการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการผลิต (Change in Productivity Approach) โดยหลักการคือการวัดการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตที่เป็นสินค้าหรือบริการที่มีการซื้อขายกันในตลาดและมีมูลค่าที่วัดในรูปเงินอยู่แล้ว เช่น ผลกระทบต่อปริมาณปลาที่จับได้อันเนื่องมาจากมลพิษทางน้ำ การชะล้างพังทลายของดินที่ส่งผลต่อการตั้งเงินของอ่างเก็บน้ำ รวมถึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตไฟฟ้าพนักงานน้ำและผลกระทบที่มีต่อผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

1.4.2 วิธีการวัดความพึงพอใจแบบเปิดเผย (Revealed Preference) เป็นการวัดความพึงพอใจของปัจเจกชนที่ตั้งอยู่บนหลักพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- 1) การวัดต้นทุนของความเจ็บป่วย (Cost of Illness)
- 2) การวัดมูลค่าของการปรับตัวของผู้บริโภคเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดเผชิญกับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Aversive Behavior/Defensive Expenditures)
- 3) การวัดต้นทุนของการฟื้นฟูหรือแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น (Cost Treatment)
- 4) การวัดมูลค่าของสินค้าและบริการที่สะท้อนให้เห็นความต้องการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีจากการบริโภคสินค้าสาธารณะ (Hedonic Pricing)
- 5) การวัดต้นทุนในการเดินทาง (Travel Cost) เพื่อไปท่องเที่ยว

1.4.3 วิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง (Stated Preference) เป็นการวัดความพึงพอใจของปัจเจกชน โดยใช้วิธีการสำรวจซึ่งผู้ที่ตอบแบบสอบถามจะระบุความพึงพอใจที่จะจ่ายเพื่อการปรับปรุงหรือป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมภายใต้สถานการณ์ที่สมมติขึ้น (Hypothetical Context) วิธีที่เหมาะสมกับกรณีที่ไม่มีข้อมูลอื่นเกี่ยวกับมูลค่าของสินค้าที่ไม่มีมูลค่าในตลาด เช่น กรณีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ โดยตั้งอยู่บนหลักพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายใต้สถานการณ์สมมติ โดยใช้วิธีการสำรวจซึ่งผู้ที่ตอบแบบสอบถามจะระบุความพึงพอใจที่จะจ่ายเพื่อการปรับปรุงหรือป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมภายใต้สถานการณ์ที่สมมติขึ้น

1.5 การประเมินมูลค่าด้วย Contingent Valuation Method : CVM)

CVM เป็นการศึกษาที่สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนของประชากร โดยถามจำนวนเงินที่ผู้ตอบคำถามเต็มใจที่จะจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนโครงการแก้ไข

ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (เรณู สุขารมณ์ : 2541) เป็นการประเมินคุณค่าสิ่งแวดล้อมโดยการสัมภาษณ์ประชาชนโดยตรง เช่น การถามประชาชนว่า คุณจะยอมจ่ายมากที่สุดเท่าไรเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้พื้นที่ 500 ไร่ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อทำรีสอร์ท (Willingness To Pay : WTP) หรือรัฐบาลจะต้องให้เงินทุนเท่าไรเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดจากมลพิษทางเสียงจากสนามบิน (Willingness To Accept Compensation : WTAC) วิธี CVM มักนำมาใช้ในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมประเภท Direct Use Value, Non - Use Value และ Option (อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา : 2541)

นอกจากนี้การศึกษา CVM ไม่เพียงแต่จะศึกษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญในแง่ของสถาบันด้วย เช่น สถาบันอาจจะต้องพิจารณาให้เงินอุดหนุนในโครงการนั้น ๆ หรือไม่ เพื่อให้โครงการนั้นดำเนินไปได้ เนื่องจากวิธีการของ CVM อาศัยการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ เคนเนท อาร์โร (Kenneth Arrow) นักเศรษฐศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลในสาขาเศรษฐศาสตร์ และเป็นผู้เชี่ยวชาญ CVM ได้ให้ข้อสังเกตว่าการศึกษา CVM จะได้ประโยชน์อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อ ผลการศึกษา CVM มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ในทางตรงกันข้าม ถ้าหาก CVM ไม่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือก็จะได้ประโยชน์ใด ๆ เลยจากการศึกษา CVM

1.5.1 การมีอคติและแนวทางหลีกเลี่ยงอคติใน CVM

นักเศรษฐศาสตร์ได้มีการถกเถียงกันมากถึงปัญหาการมีอคติใน CVM ถึงแม้จะมีความพยายามหลีกเลี่ยงอคติใน CVM แต่ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาชิ้นนั้นจะหลีกเลี่ยงอคติได้ทั้งหมด ซึ่งสามารถจำแนกอคติต่าง ๆ ได้ดังนี้ (Freeman, 1993)

1.5.1.1 อคติเกิดจาก starting point คือ จำนวนเงินที่เริ่มต้นในแบบสอบถามอาจสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ซึ่งจะมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายที่แตกต่างกันไป ในการแก้ปัญหาดังกล่าวแบบสอบถามควรกำหนดให้มีค่าของเงินเริ่มต้นหลาย ๆ ค่า และแบบสอบถามควรมีหลายชุด และในการสัมภาษณ์ควรใช้วิธีสุ่มในการนำแบบสอบถามไปใช้ในการสัมภาษณ์

1.5.1.2 อคติเกิดจากผู้ตอบสนองกลับไม่ตรงตามความเป็นจริง (strategic bias) ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การที่จะให้ผู้ตอบสนองกลับทุกคนเปิดเผยถึงความเต็มใจที่จะจ่ายอย่างแท้จริง โดยปราศจากกาฝาก (free rider) เป็นสิ่งที่ยาก เช่น ผู้ตอบสนองกลับทราบแน่นอนว่าจะมีโครงการบำบัดน้ำเสียส่วนกลางในเขตพื้นที่ของตน แต่ผู้ตอบสนองกลับนั้นไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่น้ำเน่าเสีย และกลั่นแกล้งเนื่องจากบ้านอยู่ห่างคลอง ผู้ตอบสนองกลับนั้น ๆ อาจจะไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย ทั้ง ๆ ที่ได้รับผลประโยชน์จากการบำบัดน้ำเสีย นั้นด้วย การแก้ปัญหา strategic bias จะต้องพยายามให้ผู้ตอบสนองกลับได้แสดงถึงมูลค่าที่แท้จริงของความยินดีที่จะจ่าย และจะต้องพยายามสื่อให้ผู้ตอบสนองกลับมีความเชื่อว่าคำตอบในเรื่องความเต็มใจจ่าย เช่น ค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียจะมีผลต่ออัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียของกรุงเทพมหานคร

1.5.1.3 อคติที่เกิดจากข้อมูลข่าวสาร (information bias) อาจเกิดขึ้นจากหลาย ๆ กรณี คือ ข้อมูลข่าวสารที่ให้แกผู้ตอบสนองกลับไม่เพียงพอในสินค้าและบริการนั้น ๆ หรือผู้ตอบสนองกลับได้รับอิทธิพลจากผู้ตอบสนองกลับรายอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้เกิด

อคติในข้อมูลข่าวสารในระดับใดจึงจะพอเพียงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้พิจารณาญาณ ถ้าหากให้ข้อมูลข่าวสารมากเกินไปก็จะทำให้แบบสอบถามมีความยาวและการสัมภาษณ์จะใช้เวลานานมาก ซึ่งผู้ตอบอาจจะไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจนจบ

1.5.1.4 อคติที่เกิดจาก hypothetical bias คือ ผู้ตอบสัมภาษณ์ไม่รู้จักสินค้าและบริการในตลาดสมมติเป็นอคติอย่างหนึ่งและมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่าย ผู้ตอบสัมภาษณ์จะเคยชินกับสินค้าและบริการสาธารณะที่ได้มาเปล่า ๆ แล้วอยู่ ๆ มีคนไปถามว่าท่านยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียหรือไม่ ผู้ตอบสัมภาษณ์ไม่เคยที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียมาก่อน กรุงเทพมหานครไม่เคยมีเครื่องบำบัดน้ำเสียส่วนกลางมาก่อน ดังนั้นในกระบวนการของแบบสอบถาม ผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องแสดงรูปภาพ แผนที่ การ์ด เพื่อให้ผู้ตอบสัมภาษณ์เห็นภาพได้ชัดเจน

ดังนั้นในการศึกษา CVM จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องขจัดอคติเหล่านี้ การกำหนดสินค้าและบริการในตลาดสมมติจะต้องมีความชัดเจน แบบสอบถามจะต้องเป็นแบบสอบถามที่ดี ซึ่งการสร้างแบบสอบถามอาจจะมาจากการสนทนากลุ่มและมีการทดสอบแบบสอบถามก่อนที่นำแบบสอบถามไปใช้ การสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลสามารถใช้วิธีดำเนินการได้หลายวิธี คือ

1) *ทางโทรศัพท์* เป็นวิธีที่ไม่ดีที่สุด เพราะทำให้เกิดอคติในลักษณะต่าง ๆ ได้ง่ายและผู้ตอบสัมภาษณ์จะไม่มีความอดทนพอที่พูดทางโทรศัพท์เป็นเวลานาน ๆ ในส่วนดี คือ ได้รับคำตอบทันที

2) *ทางไปรษณีย์* วิธีนี้สามารถที่จะส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมากและประหยัดค่าใช้จ่าย แต่มีจุดอ่อนคือ อาจได้รับแบบสอบถามคืนเป็นจำนวนน้อยมากและเกิดอคติต่าง ๆ ได้ง่าย อันเนื่องมาจากผู้ตอบไม่เข้าใจในแบบสอบถาม นอกจากนี้แล้วผู้ตอบสัมภาษณ์อาจจะให้ผู้อื่นตอบแบบสอบถามแทน

3) *วิธีสัมภาษณ์โดยตรง* พบปะระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ วิธีนี้จะ เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่อาจจะขจัดอคติต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แต่จะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในงานภาคสนาม แต่ในทางกันข้าม ถ้าหากผู้สัมภาษณ์มีอคติ และไม่เข้าใจในแบบสอบถาม มีผลทำให้ไม่ได้รับคำตอบที่แท้จริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์นั้น ๆ ก็จะไม่มีความหมายและทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาด

1.5.2 รูปแบบของ CVM

การสำรวจและสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายในสินค้าและบริการ เพื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของ CVM คือรูปแบบที่จะสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายซึ่งมีหลายรูปแบบ ดังนี้ (Freeman, 1993)

1) *Open-ended* วิธีนี้ผู้ตอบสัมภาษณ์จะระบุจำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ตอบสัมภาษณ์ยินดีที่จะจ่าย การใช้วิธี open-ended มีจุดอ่อนคือ ถ้าหากเป็นสินค้าและบริการที่ผู้ตอบสัมภาษณ์ไม่คุ้นเคย ผู้ตอบสัมภาษณ์ก็จะไม่สามารถระบุจำนวนเงินที่ตนเองต้องการจะจ่ายจริง ๆ ได้ โอกาสที่จะระบุจำนวนเงินความเต็มใจที่จะจ่ายจะไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้การสัมภาษณ์ยุติลง

2) *Payment card* วิธีนี้จะเขียนจำนวนเงินของความเต็มใจที่จะจ่ายบนแผ่นการ์ด และให้ผู้ตอบสัมภาษณ์เลือก ณ จำนวนเงินเท่าใดจากการ์ดแผ่นใดที่ผู้ตอบสัมภาษณ์ยินดีที่จะจ่าย ข้อดีของวิธีนี้ก็คือผู้สัมภาษณ์ไม่ต้องพูดออกมาดัง ๆ คนอื่นไม่สามารถที่จะทราบว่าคุณตอบสัมภาษณ์ยินดีที่จะจ่าย ณ จำนวนเงินเท่าใด

3) *Bidding game* การประมูลเป็นรูปแบบของ CVM ที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง คือ การถามซ้ำในลักษณะเดียวกับการต่อรองในตลาดสินค้า เนื่องจากจำนวนเงินของความเต็มใจที่จะจ่ายอาจจะไม่ใช่ "ราคาตุลยภาพ" หรือราคาสูงสุดที่ผู้บริโภคยินดีจะจ่ายจริง ซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นได้อีกหรือลดลงได้อีก ดังนั้น bidding game จะต้องทำการถามซ้ำจนกระทั่งแน่ใจว่าถึงระดับที่ผู้ตอบสัมภาษณ์ยินดีที่จะจ่ายอย่างแท้จริง

4) *Contingent ranking* เป็นวิธีการที่เริ่มต้นจากสถานการณ์สมมุติแล้วให้ผู้ตอบสัมภาษณ์เรียงลำดับความเต็มใจที่จะจ่ายในสินค้าและบริการนั้น ๆ ในแต่ละทางเลือกอาจจะเรียงลำดับความเต็มใจที่จะจ่ายจากมากไปหาน้อยหรือจากน้อยไปหามากก็ได้ เทคนิคทางสถิติที่จะวิเคราะห์แบบสอบถามในลักษณะนี้คือ ordered logit model

5) *Close-ended* การที่จะให้ผู้ตอบสัมภาษณ์ระบุจำนวนเงินความเต็มใจที่จะจ่ายผู้ตอบสัมภาษณ์อาจจะไม่แน่ใจหรือไม่ทราบว่าความเต็มใจที่จะจ่ายของตนเองนั้นเป็นเท่าไร ผู้ตอบสัมภาษณ์อาจจะมีความลำบากใจ ยุ่งยากเพราะไม่มีโอกาสได้ไตร่ตรองหรือรู้จักสินค้าและบริการนั้นมาก่อน วิธีการของ closed-ended จำนวนเงินของความเต็มใจที่จะจ่ายในสินค้าและบริการนั้นจะระบุในแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้ตอบสัมภาษณ์เพียงแต่ตอบคำถามว่า ณ จำนวนเงินเท่านี้ สมมุติว่า 100 บาท ท่านยินดีจ่ายหรือไม่ยินดีจ่าย นักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นว่าคำถามแบบปิดนี้จะช่วยผู้ตอบสัมภาษณ์ได้มากในกรณีที่สินค้าและบริการไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับผู้ตอบสัมภาษณ์ เพราะได้ระบุจำนวนเงินของความเต็มใจที่จะจ่ายไว้เรียบร้อยแล้ว ฟรีแมน (Freeman, 1993) ได้อ้างถึงข้อดีของคำถามแบบปิดดังนี้คือ

- (1) คำตอบเพียงแต่ระบุว่าจะใช่หรือไม่ใช่
- (2) สามารถที่จะขจัดอคติอันเกิดจาก starting point bias ได้
- (3) เป็นการชาวเสียงเพื่อให้ได้คะแนนที่มากที่สุด (plurality voting rules)

(4) ทำให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คุ้นเคยกับสินค้าและบริการ วิธีการทางเทคนิคในคำถามแบบปิดที่นิยมใช้กันมากคือ Dichotomous Choice Contingent Valuation Method หรือ DC CVM กล่าวคือ จะมีลักษณะเป็นคำถามสองชั้น ซึ่งการอธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมให้ครบถ้วนเป็นสิ่งสำคัญ มิฉะนั้นแล้วผู้ที่ถูกสัมภาษณ์จะไม่สามารถให้ข้อมูลที่แม่นยำได้ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องบอกผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วยว่าวิธีจ่ายเงินจะกระทำอย่างไร เช่น เก็บภาษีเพิ่มขึ้น การให้บริการครั้งเดียว หรือให้บริการทุก ๆ ปี

การประเมินมูลค่าโดยการสมมติเหตุการณ์ด้วยวิธีการประมาณค่า (contingent valuation Method : CVM) การประเมินมูลค่าโดยวิธีนี้จึงสามารถใช้ในการประเมินค่าทรัพยากรป่าไม้ในฐานะที่เป็นสินค้าสาธารณะที่ไม่มีมูลค่าตลาด และไม่สามารถใช้ตลาดตัวแทนมาใช้ในการประเมินมูลค่าได้ วิธีนี้จะใช้การสอบถามกับประชาชนในสังคมที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้โดยมี

การตั้งคำถามที่สมมติสถานการณ์ โดยสถานการณ์ที่สมมติขึ้นให้เหมือนกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยการมีแบบสอบถามถามกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้ 2 วิธี คือ (สันติ สุขสะอาด : 2552)

1) ใช้แบบสอบถามเพื่อถามถึงความเต็มใจที่จะจ่าย (willingness to pay: WTP) ของผู้บริโภค ใช้ในกรณีที่มีผลประโยชน์เกิดขึ้นกับโครงการหรือทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ความเต็มใจที่จะจ่ายนั้นไม่ใช่จำนวนเงินที่จะจ่ายจริงแต่ก็ควรเป็นค่าที่มีค่าใกล้เคียงกับอรรถประโยชน์ที่แท้จริงของบุคคลที่เราได้ทำการสอบถาม

2) ความเต็มใจที่จะได้รับ (willingness to accept : WTA) ของผู้บริโภคใช้ในกรณีที่เกิดผลเสียกับโครงการหรือโครงการนั้นมีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมการประเมินมูลค่าโดยวิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า โดยวิธี WTP และ WTA นั้น ในทางปฏิบัติทำได้ยากเพราะบุคคลมักจะปกปิดอรรถประโยชน์ที่แท้จริงของตนเองเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่าง เช่น ไม่บอก WTP ตามความเป็นจริงเพราะกลัวว่าจะจ่ายเงินตามความเป็นจริงตามอรรถประโยชน์ที่ตนได้รับ หรือไม่บอก WTA ตามความเป็นจริงเพราะต้องการโก่งราคาที่กำลังต่อรองให้สูงกว่าความเป็นจริง เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อให้การประเมินหามูลค่าโดยวิธีการสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่าเป็นที่ยอมรับ จึงมีการตั้งสมมติฐานในการประเมินหามูลค่าดังนี้

- 1) มูลค่าของสินค้าทุกชนิดสามารถที่จะแสดงออกมาในรูปของตัวเงินได้
- 2) บุคคลสามารถที่จะสะท้อนถึงมูลค่าของสินค้าได้โดยผ่านความเต็มใจที่จะจ่าย
- 3) มูลค่าที่บุคคลแสดงออกมาเป็นมูลค่าของสินค้าที่เกิดขึ้นจริงกับบุคคลนั้น

การใช้วิธีการสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่าในการประเมินมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ไม่โดยการสมมติสถานการณ์ หรือสถานการณ์ที่ไม่มีการซื้อขายจริงเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบ เพื่อแสดงความเต็มใจที่จะจ่ายภายใต้สถานการณ์ที่สมมติขึ้นแล้วรวมเป็นมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้

2. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ใช้วิธี CVM และเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง ดังนี้

2.1 พนิสา พิจยานนท์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชายเลนในพื้นที่สงวนชีวมณฑลระนอง จังหวัดระนอง โดยใช้วิธีการประเมินมูลค่าทางตรงภายใต้ตลาดสมมติ (CVM) ในรูปแบบคำถามแบบปิด ซึ่งถามไล่เลียงราคาเสนอสองราคาเพื่อหาความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าผืนนี้ โดยสุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว จากผลการศึกษาพบว่ามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนผืนนี้มีค่าเท่ากับ 663.08 บาท/ครัวเรือน/ปี และมูลค่าของป่าชายเลนที่ได้จากประชาชนในพื้นที่เท่ากับ 1.86 ล้านบาท โดยปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายขึ้นอยู่กับระดับราคาเสนอเริ่มต้น และระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ภารดี สุวรรณรัตน์ศรี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศน์บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย โดยการหามูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยใช้วิธีหาความยินดีที่จะจ่าย (Willingness

to pay : WTP) ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าของการปรับปรุงระบบนิเวศน์ชายฝั่งอ่าวพังงา มีมูลค่าเท่ากับ 5,842 ล้านบาท

2.3 อรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องคนอยู่กับป่าการประเมินการโยกย้ายชุมชนออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อศึกษาว่าชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ควรจะได้รับอนุญาตให้อยู่ในพื้นที่อุทยานหรือควรโยกย้ายชุมชนออกจากเขตอุทยาน และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดการชุมชนในอนาคต ซึ่งได้แก่ทางเลือกที่จะโยกย้ายการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทางเลือกในการปล่อยให้อยู่ต่อไปตามปกติโดยไม่แทรกแซง และทางเลือกในการประนีประนอม โดยให้ชุมชนอยู่ต่อไปแต่ต้องมีบทบาทในการช่วยดูแลรักษาอุทยาน ผลการศึกษาพบว่าไม่เพียงแต่การโยกย้ายชุมชนจะไม่จำเป็นแล้ว แต่ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมและต้นทุนทางสังคมจะสูงกว่าทางเลือกที่จะอนุญาตให้ชุมชนอยู่ต่อไปและช่วยดูแลรักษาอุทยาน และได้เสนอแนวทางในการทำให้ทางออกของการประนีประนอมเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

2.4 เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนในภาคใต้ : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง โดยการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยมูลค่าด้านเนื้อไม้ มูลค่าด้านผลผลิตในรูปของของป่า มูลค่าการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ทศนศึกษาการอบรมดูงานและจัดกิจกรรม มูลค่าการใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย มูลค่าการเป็นแหล่งต้นน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร มูลค่าการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มูลค่าเมื่อจะใช้ประโยชน์ในอนาคต และมูลค่าการคงอยู่ ซึ่งการประเมินมูลค่าการประเมินมูลค่าเมื่อจะใช้ในอนาคต ประเมินโดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่า CVM โดยการสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อรักษาป่าชุมชนเขาหัวช้างไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าเมื่อจะใช้ประโยชน์ในอนาคตสำหรับประชากรใน เขต 14 จังหวัดภาคใต้ เท่ากับ 247,008,300.80 บาทต่อปี และการประเมินมูลค่าการคงอยู่ ประเมินโดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่า CVM พบว่ามูลค่าการคงอยู่เท่ากับ 139,286,548.80 บาทต่อปี

2.5 ฉลวยรัตน์ ภูมิ, อัจฉราภรณ์ ภักดี และสำออง หอมชื่น (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านชำผักหนาม อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น เพื่อสำรวจการใช้ประโยชน์และประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่า ศึกษาการจัดการป่าชุมชน สำรวจชนิดพันธุ์ไม้ยืนต้น และวิเคราะห์โครงสร้างป่าในพื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่จำนวน 10 ไร่ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรของบ้านชำผักหนามเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชุมชน การใช้ประโยชน์ของป่าที่ชาวบ้านเก็บหาไม้ 7 ประเภท คือ หน่อไม้ ไม้พิน เห็ด ผักป่า ไข่มดแดง แมลง และพืชหัตถกรรม มูลค่าผลประโยชน์สุทธิเชิงเศรษฐกิจของของป่าชุมชน มีมูลค่าเท่ากับ 645,599.34 บาทต่อปี ไม้เด่นคือกระพี้จั่น ถือเป็นไม้ที่มีค่าความสำคัญสูงสุดเท่ากับ 49.2288% และค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าไม้ของป่าชุมชนบ้านชำผักหนามมีค่าเท่ากับ 6.9499

2.6 ธัญญาภรณ์ บุญเสริม (2550) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชนบ้านสามขา จังหวัดลำปาง เพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชนบ้านสามขา และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่ายจากการ

ใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชุมชนบ้านสามขา โดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 111 ตัวอย่าง จากประชากรในหมู่บ้านสามขา ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าชุมชนบ้านสามขาในรอบปี 2547/2548 มีมูลค่ารวม 1,150,864.54 บาท โดยแยกเป็นโซน A ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์มีพื้นที่ 5,858 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 456,164.50 บาทต่อปี โซน B เป็นป่าไม้สอยแบบมีเงื่อนไข มีพื้นที่ป่า 2,456 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 453,298.13 บาทต่อปี และโซน C ซึ่งเป็นป่าใช้สอยเอนกประสงค์ มีพื้นที่ป่า 837 ไร่ มีมูลค่ารวมเท่ากับ 241,401.91 บาทต่อปี โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่าความเต็มใจจ่าย คือระดับการศึกษา ด้านมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อผลประโยชน์ทางอ้อมของป่าชุมชนบ้านสามขาโดยสมมติโครงการจัดตั้งกองทุนในการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านสามขา พบว่ามีมูลค่าความเต็มใจจ่ายเท่ากับ 27,791.82 บาทต่อปี

2.7 กรมป่าไม้และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ กรณีศึกษาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เป็นการประเมินมูลค่าผลผลิตจากผลิตภัณฑ์จากป่าซึ่งประเมินจากคนที่อยู่บริเวณแนวเขตกันชนแล้ว ยังใช้วิธี Contingent Valuation method ในการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์และมูลค่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยประเมินจากกลุ่มประชาชนที่เคยเข้าไปใช้พื้นที่และไม่เคยเข้าไปใช้พื้นที่ ซึ่งผลที่ได้นั้นมูลค่าการใช้ประโยชน์และมูลค่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ของประชาชนที่เคยเข้าไปใช้พื้นที่นั้นมี 38.25 ล้านบาทต่อปี สำหรับมูลค่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือมูลค่าการคงอยู่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ที่ได้จากกลุ่มประชาชนทั่วไปที่ไม่เคยเข้าไปใช้พื้นที่มีค่าเท่ากับ 28,383 ล้านบาทต่อปี โดยสรุปแล้วมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมดของเขตรักษาพันธุ์สัตว์มีค่าเท่ากับ 28,430 ล้านบาทต่อปี

2.8 วัฒนา บุญอนุรักษ์ธัญญา (2552) ได้ศึกษาเรื่องความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์หีตโค่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของหีตโค่น และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์ป่าซึ่งเป็นแหล่งที่พบหีตโค่น โดยวิธี CVM จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 200 ราย ผลการศึกษาพบว่าหากมีการลงคะแนนเพื่อสนับสนุนโครงการประชาชนส่วนใหญ่จะสนับสนุนโครงการถ้ากำหนดให้จ่ายเงินจำนวน 10 บาท เมื่อคุณจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีจะสามารถระดมทุนได้มูลค่า 141,190 บาท มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 424 บาท/ครัวเรือน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายมี 2 ปัจจัย คือ รายได้ครัวเรือนที่มีความเป็นไปได้ในการสนับสนุนโครงการจะมีค่าสูงขึ้นตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น และถ้า Bid price มีค่าสูงขึ้นความเป็นไปได้ที่จะสนับสนุนจะมีค่าลดลง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาความเต็มใจจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ของชุมชนบ้านดงยาง ในการใช้วิธีการสมมติสถานการณ์ CVM นับเป็นวิธีการหนึ่งในการประเมินมูลค่าประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมหรือสินค้าและบริการที่ไม่มีการซื้อขายผ่านตลาด โดยการสัมภาษณ์โดยตรงจากประชาชนผ่านการใช้แบบสอบถามเพื่อถามค่าความเต็มใจจ่ายของผู้บริโภค อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของสินค้าและบริการในสถานการณ์สมมติมากกว่าจะวัดพฤติกรรมของผู้บริโภค ภายใต้ข้อสมมติที่ว่ามูลค่าของสินค้าทุกชนิดสามารถแสดงออกมาในรูปตัวเงิน บุคคลสามารถที่จะสะท้อนถึงมูลค่าของสินค้าได้โดยผ่านความเต็มใจจะจ่าย และมูลค่าที่บุคคลแสดงออกมานั้นเป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจริงกับบุคคลนั้น วิธีการนี้เป็นการหาส่วนเกินของผู้บริโภคภายใต้เส้นอุปสงค์ที่วัดจาก Hicksian compensating variation สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะใช้การตั้งคำถามปลายปิด (Close – Ended Single Bid) โดยการเสนอราคาเพียงครั้งเดียวรวมกับการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open – Ended Single Bid) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางสถิติในการคำนวณหาความเต็มใจจะจ่าย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 249 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับขนาดของการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ กำหนดตามแนวทางของ Dr. Dale Whittington ที่กล่าวว่าในกรณี Split Sample จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจควรมีค่าน้อยที่สุดจำนวน 30 ตัวอย่าง (วัฒนา บุญญรักษ์ธัญญา : 2552) และเนื่องจากราคา Bid Price ที่กำหนดมีจำนวน 5 ระดับ Bid Price จึงใช้จำนวนตัวอย่างในการสัมภาษณ์ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนจำนวน 155 ครัวเรือน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านดงยาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การหาความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ได้ใช้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลรายได้ อาชีพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ และการพักพิง และส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลและทัศนคติเกี่ยวกับป่าชุมชนฯ ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้ได้นำมาใช้เป็นตัวแปรอิสระสำหรับการทดสอบว่าปัจจัยใดบ้างมีอิทธิพลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ส่วนที่ 3 ความเต็มใจที่จะจ่ายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ได้สร้าง

สถานการณ์สมมติเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเปิดเผยถึงความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ดังนี้

“ป่าชุมชนบ้านดงยาง ถือเป็นมรดกที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่นมายาวนาน จากประวัติศาสตร์การก่อตั้งหมู่บ้านก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 มีตำนานเล่าขานถึงอาณาบริเวณพื้นที่หมู่บ้านซึ่งเคยเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่ามากมายที่สามารถนำมาเป็นอาหารเลี้ยงชีวิตของชาวบ้าน มีต้นยางน่ายิ่งใหญ่ จึงมีการเปลี่ยนชื่อจากบ้านตาแย เป็น บ้านดงยาง ซึ่งในอดีตชาวบ้านสามารถนำน้ำยางจากต้นยางมาทำไม้หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “กระบอง” ที่มีชื่อเสียงลือไป จนกลายเป็นคำขวัญประจำหมู่บ้านที่ว่า “เมืองป่าไม้ใหญ่ ถิ่นไทยโบราณ สืบสานประเพณี กระบองดีขึ้นชื่อ เลื่องลือวัฒนธรรม งามล้ำกยวงใหญ่ มากไม้นานาพันธุ์ ลงแขกกันพัฒนา” แต่ปัจจุบันนี้ป่ากำลังถูกทำลายจากการทิ้งขยะ การลักลอบตัดไม้ การบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือแม้แต่กลายเป็นพื้นที่สร้างคลองส่งน้ำบางส่วน จนแทบจะไม่หลงเหลือความเป็นป่าดงดิบเฉกเช่นในอดีตกาล ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ชาวบ้านดงยางจะร่วมกันลุกขึ้นมาฟื้นฟูและร่วมอนุรักษ์ป่าผืนนี้ที่คงเหลือไว้ให้ลูกหลานได้เห็น ไม่ใช่เหลือแต่เพียงตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาเท่านั้น”

หลังจากกลุ่มตัวอย่างได้อ่านสถานการณ์สมมติแล้วจึงถามคำถามปลายปิด (Close – Ended Single Bid) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเปิดเผยความเต็มใจที่จะจ่าย โดยถามคำถามปลายปิดดังนี้

“ถ้าหากหมู่บ้านดงยางจะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ครอบครัวของท่านมีความยินดีที่จะสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนนี้หรือไม่” หากกลุ่มตัวอย่างตอบ “ยินดี” จะถามต่อว่า “ครอบครัวของท่านยินดีสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนโดยยินดีที่จะสนับสนุนเงินจำนวน 15* บาทต่อเดือนหรือไม่”

เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามปลายปิดเรียบร้อยแล้ว จึงถามคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเต็มใจที่จะจ่ายที่มากที่สุดเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยการถามคำถามปลายเปิด (Open – Ended Single Bid) ดังนี้

“จำนวนเงินสูงสุดที่ท่านเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นจำนวนเงินเท่าใด”

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การออกแบบแบบสอบถามได้มีการทดสอบแบบสอบถาม (pretest) โดยสอบถามจริงจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบคำถามต่าง ๆ ว่ามีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดหรือไม่ ในการตั้งคำถามแบบปลายปิด (Close – Ended Single Bid) โดยการทดสอบแบบสอบถามจะถามคำถามปลายเปิด (Open – Ended Single Bid) ว่าจำนวนเงินสูงสุดที่ท่านเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นจำนวนเงินเท่าใด เพื่อหาค่า Bid ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการสำรวจจริง โดยตามหลักการ CVM นั้นราคา Bid ต่ำสุดควรมีผู้ตอบว่าเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าร้อยละ 80 ในขณะที่ราคา Bid สูงสุดควรมีผู้ตอบว่าเต็มใจที่จะจ่ายประมาณร้อยละ 10 (อรพรรณ ฌ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ 2552 : 27) ซึ่งข้อมูลที่ได้หลังจากทดสอบแล้ว สามารถกำหนดค่าความเต็มใจที่จะจ่ายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนในการตั้งคำถามปลายปิด 5 ระดับ คือ 15 30 50 75 และ 100 บาทต่อครอบครัวต่อเดือน

หลังจากปรับแบบสอบถามแล้ว ก็เป็นขั้นตอนการสำรวจโดยการสุ่มสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยตรง จากตัวแทนครัวเรือนจำนวน 155 ครัวเรือน

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2555 โดยผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจกับผู้เก็บข้อมูลในเรื่องแบบสอบถาม เทคนิคในการสัมภาษณ์ และวิธีการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเกิดอคติจากผู้เก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คำถามแบบปลายปิด

แบบจำลอง Utility Difference เป็นวิธีหนึ่งเพื่อปรับปรุงการวัด compensating variation คำถามที่ใช้จะมีลักษณะเป็นคำถามปิด เพื่อให้ประชาชนแสดงออกถึงระดับความสำคัญของผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องคำนึงถึงมูลค่าที่แท้จริงว่าสิ่งแวดล้อมมีมูลค่าต่อเขาเพียงใด เพียงแต่คิดว่ามูลค่าของสิ่งแวดล้อมนั้นสูงหรือต่ำกว่าที่ได้มีการตั้งคำถามไว้ วิธีการนี้ทำให้คำตอบที่ได้รับจากการสำรวจมีความแม่นยำมากขึ้น ทั้งนี้ Hanemann (1984) ได้พัฒนาการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) เพื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยของความเต็มใจจะจ่าย และกำหนดให้ปัจจัยที่สามารถสังเกตค่าได้แบบไม่ต่อเนื่องของผู้บริโภคสามารถอธิบายถึงการแสวงหาอรรถประโยชน์โดยฟังก์ชันอรรถประโยชน์โดยอ้อม (indirect utility function : V) ของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับระดับราคา (P) รายได้ (Y) และคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Q) โดย P_1 เป็นค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ผู้รับการสัมภาษณ์เต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ โดยผู้รับการสัมภาษณ์จะเต็มใจที่จะจ่ายก็ต่อเมื่อ

$$V(Y-P_1, Q^1) > V(Y-P_0, Q^0) \quad (1)$$

จากสมการที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้รับการสัมภาษณ์เต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ให้ดีขึ้นก็ต่อเมื่อความพอใจที่จะได้รับหลังจากการฟื้นฟูป่าชุมชนฯ (Q^1) และจำนวนเงินที่เต็มใจจะจ่าย (P_1) ให้ความพอใจมากกว่าการที่ป่าชุมชนฯ ที่ยังอยู่ในสภาพเดิมหรือไม่ได้รับการจัดการให้เป็นไปตามแผนการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนฯ (Q^0) และไม่ได้จ่ายเงินเพื่อการฟื้นฟูป่าชุมชนฯ (P_0)

ความน่าจะเป็นที่ผู้รับการสัมภาษณ์จะยินดีจ่าย คือ

$$\text{Prob (yes)} = \text{prob} [V(Y - P_1, Q^1) + \varepsilon_1 > V(Y - P_0, Q^0) + \varepsilon_0] \quad (2)$$

โดยที่ ε_i คือ ตัวแปรสุ่ม (random elements) ที่มีอิทธิพลต่อฟังก์ชันอรรถประโยชน์โดยอ้อมของผู้รับการสัมภาษณ์ และในที่นี้สมมติให้ความน่าจะเป็นมีการกระจายแบบ logistic การประมาณค่าความเต็มใจที่จะจ่ายตามแบบจำลองโลจิทสามารถเขียนได้ว่า

$$\text{Prob (yes)} = \frac{1}{1+e^{-\Delta V}} \quad (3)$$

โดยที่ $-\Delta V = V(Y-P_1, Q^1) > V(Y-P_0, Q^0)$ และผลประโยชน์ที่ได้จากการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ให้ดีขึ้น สามารถวัดได้จากความเต็มใจจะจ่าย (WTP) ดังนี้

$$V(Y-WTP, Q^1) > V(Y-P_0, Q^0) \quad (4)$$

Hanemann (1984) กล่าวว่า (อ้างใน ชัชชล กมรัตน์พล และอุดมศักดิ์ ศิลประชา วงศ์ (2552)) ถ้า $V(Y-P, Q)$ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงจะสามารถหาค่าความน่าจะเป็นของผู้รับการสัมภาษณ์ที่ยินดีที่จะจ่าย คือ

$$\text{Log} \left[\frac{\text{Prob}(\text{yes})}{1-\text{Prob}(\text{yes})} \right] = \alpha_0 - \beta_1 P \quad (5)$$

เมื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ α_0 และ β_1 จะสามารถคำนวณหาค่าเฉลี่ยของความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ได้ดังสมการที่ 6

$$\text{Mean maximum WTP} = \frac{\alpha_0}{\beta_1} \quad (6)$$

ทั้งนี้สามารถเขียนเป็นความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ ได้ดังนี้

$$\text{PAY} = \alpha_0 - \beta_1 \text{Bid} \quad (7)$$

โดยที่ Bid (*ตัวแปรอิสระ*) คือ ค่าธรรมเนียมที่เสนอให้ผู้รับการสัมภาษณ์ และ PAY (*ตัวแปรตาม*) คือ ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ณ ระดับค่าธรรมเนียมที่เสนอให้ผู้รับการสัมภาษณ์ กรณีที่ PAY = 0 แสดงว่าผู้รับการสัมภาษณ์ไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียม และ ณ ระดับค่าธรรมเนียมที่เสนอ ถ้าหาก PAY = 1 แสดงว่าผู้รับการสัมภาษณ์เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียม ณ ระดับค่าธรรมเนียมที่เสนอให้

4.2 คำถามแบบปลายเปิด

การตั้งคำถามปลายเปิด จะถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีความเต็มใจที่จะจ่ายเท่าใด เพื่อเปิดโอกาสให้ได้แสดงความเต็มใจจะจ่ายที่มากที่สุด (*maximum willingness to pay*) ต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่ต้องการศึกษา การตั้งคำถามลักษณะนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มักจะตอบค่อนข้างยาก จึงมีโอกาสนี้ผู้ให้สัมภาษณ์จะไม่ตอบหรืออาจตอบมากกว่าหรือน้อยกว่าความเป็นจริง ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ได้ จึงเป็นค่าตามทัศนะของประชาชนและไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความเต็มใจที่จะจ่ายที่มากที่สุดของค่าธรรมเนียมเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ในการนี้ต้องทดสอบสมการ *willingness to pay (bid function)* ว่ามีคุณสมบัติทางสถิติที่น่าเชื่อถือเพียงใด โดยใช้แบบจำลองโทบิท (*tobit model*) ซึ่งจะทราบว่ามีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้รับการสัมภาษณ์ใดบ้างที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม รูปแบบสมการเขียนได้ดังนี้

$$\text{WTP} = f(S_j ; \Delta Q) \quad (8)$$

โดยที่ S_j เป็นกลุ่มตัวแปรที่ระบุถึงลักษณะ j ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว การพักพิง สถานภาพการเป็น คณะกรรมการป่าชุมชนฯ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับว่าตัวแปรใดจะสามารถอธิบาย WTP อย่างมีนัยสำคัญ และ ΔQ คือ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ให้เป็นตามแบบแผนการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนฯ ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์สำหรับตัวแปรในการศึกษา ได้ดังนี้

$$WTP = a + b_1MA + b_2SIN + b_3AGE + b_4ED + b_5OC + b_6NH + b_7INC + b_8STA + b_9COM \quad (9)$$

โดยที่	MA	คือ	เพศของผู้รับการสัมภาษณ์
	SIN	คือ	สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์
	AGE	คือ	อายุของผู้รับการสัมภาษณ์
	ED	คือ	ระดับการศึกษาของผู้รับการสัมภาษณ์
	OC	คือ	อาชีพหลักของผู้รับการสัมภาษณ์
	NH	คือ	จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้รับการสัมภาษณ์
	INC	คือ	ระดับรายได้ต่อเดือนของผู้รับการสัมภาษณ์
	STA	คือ	ระยะเวลาการพักพิงในชุมชนของผู้รับการสัมภาษณ์
	COM	คือ	สถานภาพการเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนฯ

ในการวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายหรือไม่เต็มใจที่จะจ่ายสำหรับการตอบ Bid เบื้องต้น ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ให้ความหมายและกำหนดค่าตัวแปรแต่ละตัวดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ในแบบจำลองและความน่าจะเป็นของเครื่องหมายค่าสัมประสิทธิ์

ตัวแปร	ความหมายของตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่น่าจะเป็น
1) Bid	ราคาที่กำหนดเพื่อถามความเต็มใจที่จะจ่าย : 15 บาท 30 บาท 50 บาท 75 บาท และ 100 บาท	-
2) MA	เพศของผู้รับการสัมภาษณ์ : ชาย = 1, หญิง = 0	?
3) SIN	สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์ : โสด = 1, หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ = 2, สมรส = 3	?
4) AGE	อายุของผู้รับการสัมภาษณ์ : 1 = ต่ำกว่า 21 ปี, 2 = 21-30 ปี, 3 = 31-40 ปี, 4 = 41-50 ปี, 5 = 51-60 ปี, 6 = 60 ปีขึ้นไป	+
5) ED	ระดับการศึกษาของผู้รับการสัมภาษณ์ : 1 = ต่ำกว่าประถมศึกษา, 2 = ประถมศึกษา, 3 = มัธยมศึกษาตอนต้น, 4 = มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 5 = อนุปริญญา/ปวส., 6 =ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	+

ตัวแปร	ความหมายของตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ที่น่าจะเป็น
6) OC	อาชีพหลักของผู้รับการสัมภาษณ์ : 1 = รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ, 2 = ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย, 3 = พนักงานบริษัทเอกชน 4 = ทำนา/ทำสวน, 5 = รับจ้างทั่วไป	?
7) NH	จำนวนสมาชิกในครอบครัว : 1 = 1 - 3 คน, 2 = 4 - 6 คน, 3 = 7 - 9 คน, 4 = 9 คนขึ้นไป	?
8) INC	ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนครอบครัวของผู้รับการสัมภาษณ์ : 1 = น้อยกว่า 3,000 บาท, 2 = 3,001 - 6,000 บาท, 3 = 6,001 - 9,000 บาท, 4 = 9,001 - 12,000 บาท, 5 = 12,001 - 15,000 บาท, 6 = 15,001 - 18,000 บาท, 7 = 18,001 - 21,000 บาท, 8 = 21,001 - 24,000 บาท, 9 = 24,001 - 27,000 บาท, 10 = 27,001 - 30,000 บาท, 11 = 30,000 บาทขึ้นไป	+
9) STA	ระยะเวลาพักพิงในชุมชนของผู้รับการสัมภาษณ์ : 1 = พักพิงในชุมชนตั้งแต่กำเนิด, 0 = ย้ายมาจากที่อื่น	+
10) COM	การเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน : 1 = เป็น, 0 = ไม่เป็น	+

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่กำหนดและขนาดของความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ด้วยเทคนิคการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินมูลค่า (Contingent Valuation Method : CVM) โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบปิด (Close – Ended Single Bid) โดยการเสนอราคาเพียงครั้งเดียวร่วมกับการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open – Ended Single Bid) การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 155 ตัวอย่าง จากการสำรวจสามารถเก็บตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ลักษณะข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ค่าความเต็มใจที่จะจ่าย

1. ลักษณะข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของกลุ่มตอบแบบสอบถาม

ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 หญิง	105	67.74
1.2 ชาย	50	32.26
รวม	155	100.00
2. สถานภาพ		
2.1 สมรส	127	81.94
2.2 โสด	14	9.03
2.3 ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่	14	9.03
รวม	155	100.00
3. อายุ		
3.1 ต่ำกว่า 21 ปี	1	0.65
3.2 21-30 ปี	18	11.61
3.3 31-40 ปี	29	18.71
3.4 41-50 ปี	49	31.61
3.5 51-60 ปี	42	27.10
3.6 60 ปีขึ้นไป	16	10.32
รวม	155	100.00

ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
4.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา	2	1.29
4.2 ประถมศึกษา	86	55.48
4.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	35	22.58
4.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	26	16.77
4.5 อนุปริญญา/ปวส.	4	2.58
4.6 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2	1.29
รวม	155	100.00
5. อาชีพหลัก		
5.1 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1	0.65
5.2 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	5	3.23
5.3 พนักงานบริษัทเอกชน	4	2.58
5.4 ทำนา/ทำสวน	132	85.16
5.5 รับจ้างทั่วไป	13	8.39
รวม	155	100.00
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
6.1 1 - 3 คน	22	14.19
6.2 4 - 6 คน	111	71.61
6.3 7 - 9 คน	22	14.19
รวม	155	100.00
7. รายได้หลังหักภาษีเฉลี่ยต่อเดือน		
7.1 น้อยกว่า 3,000 บาท	4	2.58
7.2 3,001 - 6,000 บาท	79	50.97
7.3 6,001 - 9,000 บาท	55	35.48
7.4 9,001 - 12,000 บาท	15	9.68
7.5 12,001 - 15,000 บาท	0	0
7.6 15,001 - 18,000 บาท	1	0.65
7.7 18,001 - 21,000 บาท	1	0.65
รวม	155	100.00

ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
8. การพักพิง		
8.1 พักพิงในหมู่บ้านดงยางตั้งแต่กำเนิด	142	91.61
8.2 ย้ายมาจากที่อื่น	13	8.39
โดยมีระยะเวลาที่พักพิง ดังนี้	จำนวน	ร้อยละ
8.2.1 5 ปีหรือน้อยกว่า 5 ปี	0	0
8.2.2 6 – 10 ปี	5	38.46
8.2.3 11 – 15 ปี	1	7.69
8.2.4 16 – 20 ปี	3	23.08
8.2.5 21 – 25 ปี	3	23.08
8.2.6 26 – 30 ปี	1	7.69
รวม	13	100.00
รวม	155	100.00
9. การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน		
9.1 เป็น	12	7.74
9.2 ไม่เป็น	143	92.26
รวม	155	100.00
10. การเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน		
10.1 เป็น	26	16.77
10.2 ไม่เป็น	129	83.23
รวม	155	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

จากข้อมูลการสำรวจจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 67.74 และเป็นเพศชาย จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 โดยส่วนใหญ่แล้วมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 81.94 รองลงมาคือมีสถานภาพโสดและม้ายหรือหย่า หรือแยกกันอยู่ ร้อยละ 9.03 เท่ากัน โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.61 รองลงมา คือมีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี และ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.10, 18.71 ตามลำดับ และน้อยที่สุด คือ มีอายุต่ำกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.65 เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มโดยบังเอิญ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นค่อนข้างกระจาย

สำหรับระดับการศึกษาสูงสุด พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 55.48 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 22.58, 16.77 ตามลำดับ และจำนวนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและปริญญาตรีหรือสูงกว่าน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.29 ส่วนอาชีพหลักผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาหรือทำสวน คิดเป็นร้อยละ 85.16 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไปและประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 8.39, 3.23 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาชีพรับราชการ

หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.65 จะพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาประถมศึกษาและมีอาชีพทำนาหรือทำสวนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนที่อยู่ในชุมชนและประกอบอาชีพในพื้นที่เป็นหลัก จึงส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาและประกอบอาชีพทำนาทำสวนเป็นหลัก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยส่วนใหญ่จะมีจำนวน 4 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 71.61 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 – 9 คน และ 1 – 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.19 เท่ากัน โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 – 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.97 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,001 – 9,000 บาท และ 9,001 – 12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.48, 9.68 ตามลำดับ และน้อยที่สุด 15,001 – 18,000 บาท และ 18,001 – 21,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.65 เท่ากัน

ทั้งนี้ ระยะเวลาการพักพิงในหมู่บ้านดงยางส่วนใหญ่พักพิงที่หมู่บ้านดงยางตั้งแต่กำเนิด คิดเป็นร้อยละ 91.61 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ย้ายมาจากที่อื่นโดยมีระยะเวลาที่พักพิงมากที่สุดเป็นเวลา 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.46 และน้อยที่สุดมีระยะเวลาพักพิงเป็นเวลา 11-15 ปี และ 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.69 เท่ากันของผู้ตอบแบบสอบถามที่ย้ายมาจากที่อื่น

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 7.74 และไม่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 83.23 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 16.77 และไม่เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 83.23

ซึ่งจากข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 3,001 – 6,000 บาท จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แล้ว มีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างต่ำ เนื่องจากมีระดับการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพทำนาทำสวนซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่แน่นอน

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับป่าชุมชนฯ

ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชนฯ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	146	94.19
ไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	9	5.81
รวม	155	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามเคยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 94.19 และไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.81

ตารางที่ 4.3 แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชนฯ

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	51	20.40
ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการป่าชุมชน	117	46.80
ป้ายประกาศ	2	0.80
เสียงตามสายหมู่บ้าน	80	32.00
รวม	250	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 46.80 รองลงมาคือเสียงตามสายหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 32.00, 20.40 ตามลำดับ และมีจำนวนน้อยที่สุด คือป้ายประกาศ คิดเป็นร้อยละ 0.80

ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมในโครงการเกี่ยวกับป่าชุมชนฯ

การมีส่วนร่วมในโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	115	74.19
ไม่เคย	40	25.81
รวม	155	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยร่วมโครงการต่าง ๆ ของชุมชนในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 74.19 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโครงการปลูกต้นไม้ และผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยร่วมโครงการต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 25.81

ตารางที่ 4.5 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ

การใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
เลี้ยงสัตว์	18	7.89
เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ	8	3.51
หาสมุนไพรรักษาโรค	9	3.95
ประกอบพิธีกรรม เช่น งานศพ	7	3.07
ใช้ประโยชน์จากไม้ เช่น ไม้ ฟืน	27	11.84
หาอาหาร เช่น เห็ด ไข่มดแดง ผัก หน่อไม้ แมลง	154	67.54
เป็นที่รับแรงปะทะเมื่อเกิดมีพายุในฤดูฝน	5	2.19
รวม	228	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ มากที่สุด คือ หาอาหาร (เช่น เห็ด ไข่มดแดง ผักหน่อไม้ แมลง เป็นต้น) คิดเป็นร้อยละ 67.54 รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์จากไม้ (เช่น ไม้ ฟืน เป็นต้น) และเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 11.84, 7.89 ตามลำดับ

อนึ่ง จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุในเบื้องต้น พบว่า วิถีชีวิตของชุมชนในการประกอบพิธีกรรม คือ การฌาปนกิจศพยังต้องอาศัยพื้นที่ป่าชุมชนเป็นเมรุชั่วคราวอยู่ เนื่องจากชุมชนยังไม่มี การจัดสร้างเมรุถาวร อันเนื่องจากประเพณีถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน จึงเห็นว่า การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรม ยังถูกมองข้ามจากผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.6 ความถี่ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนฯ

ความถี่ในการใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	32	20.65
1 ครั้งต่อเดือน	34	21.94
2 ครั้งต่อเดือน	33	21.29
3 ครั้งต่อเดือน	32	20.65
4 ครั้งต่อเดือน	9	5.81
5 ครั้งต่อเดือน	6	3.87
6 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	9	5.81
รวม	155	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับความถี่ในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมากที่สุดจำนวน 1 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 21.94 รองลงมา คือ 2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 21.29 รองลงมา คือ 3 ครั้งต่อเดือน และน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 20.65 เท่ากัน

ตารางที่ 4.7 สาเหตุที่ทำให้ป่าชุมชนฯ เสื่อมโทรม

สาเหตุที่ทำให้ป่าชุมชนฯ เสื่อมโทรม	จำนวน	ร้อยละ
การลักลอบตัดไม้	102	34.00
การทิ้งขยะชุมชน	105	35.00
สภาพพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง	41	13.67
การรुक้าพื้นที่ป่าชุมชน	22	7.33
การลักลอบล่าสัตว์	28	9.33
ไม่มีการปลูกป่าทดแทน	2	0.67
รวม	300	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้ป่าชุมชนฯ มีความเสื่อมโทรมมากที่สุดมาจากสาเหตุการทิ้งขยะชุมชน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมา คือ การลักลอบตัดต้นไม้ และสภาพพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง คิดเป็นร้อยละ 34.00, 13.67 ตามลำดับ

1.3 ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

หลังจากการกำหนดสถานการณ์สมมติเป็นข้อความในแบบสอบถามเกี่ยวกับป่าชุมชนฯ กับวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเปิดเผยถึงความเต็มใจที่จะจ่าย โดยสร้างสถานการณ์สมมติถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ โดยไม่ได้เปิดเผยถึงค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีความยินดีและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุน

ตารางที่ 4.8 ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ

ความเต็มใจที่จะจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
เต็มใจที่จะสนับสนุนเงิน(ต่อเดือนต่อครัวเรือน) กำหนดค่าธรรมเนียมที่ 15 30 50 75 และ 100 บาท	90	58.06
ไม่เต็มใจที่จะสนับสนุนเงิน (ต่อเดือนต่อครัวเรือน) กำหนดค่าธรรมเนียมที่ 15 30 50 75 และ 100 บาท	65	41.94
รวม	189	100.00
สาเหตุที่เต็มใจจะจ่าย		
เพื่อใช้ประโยชน์เอง	4	2.12
เพื่อประโยชน์ของชุมชน	88	46.56
เพื่อรักษาไว้ให้ลูกหลานในอนาคต	74	39.15
เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของชุมชน	23	12.17
รวม	189	100.00
สาเหตุที่ไม่เต็มใจจะจ่าย		
เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน แต่รัฐบาลควรเป็นผู้จ่าย	1	1.23
เชื่อว่าโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นได้แม้ปราศจากการมีส่วนร่วม	12	14.81
ไม่คิดว่าการจ่ายเงินเพื่อการจัดตั้งกองทุนจะช่วยแก้ปัญหาได้	2	2.47
ไม่เห็นว่าจะได้อะไรจากการมีโครงการ	11	13.58
มีรายได้น้อยและไม่ยินดีจะจ่าย	10	12.35
มีรายได้น้อยและยินดีจะจ่ายถ้ามีรายได้นี้มากกว่านี้	45	55.56
รวม	81	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

จากแบบสอบถามที่เสนอราคาเพียงครั้งเดียว มีการเสนอค่าธรรมเนียมเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในพื้นที่ฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ต่อเดือนแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 15 30 50 75 และ 100 บาทต่อครอบครัวต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมตามราคาเสนอ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 58.06 โดยมีเหตุผลเพื่อประโยชน์ของชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.56 รองลงมา คือ เพื่อรักษาไว้ให้ลูกหลานในอนาคตและเพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 39.15, 12.17 ตามลำดับ ทั้งนี้ มีผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมตามราคาเสนอ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 41.94 มีเหตุผลคือ มีรายได้น้อยและยินดีจะจ่ายถ้ามีรายได้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ เชื่อว่าโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นได้แม้ปราศจากการมีส่วนร่วมและไม่เห็นว่าจะได้อะไรจากการมีโครงการ คิดเป็นร้อยละ 14.81, 13.58 ตามลำดับ

จากการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความเต็มใจที่จะจ่ายที่มากที่สุดของค่าธรรมเนียมเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยจำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ตอบแบบสอบถามยินดีที่จะจ่ายสูงสุดอยู่ในช่วงราคา 10 – 100 บาท ณ ระดับราคาที่ผู้ตอบแบบสอบถามเต็มใจที่จะจ่ายสูงสุด คือ 100 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.16 รองลงมา คือ 30 บาท และ 50 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.48, 13.55 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ตอบแบบสอบถามยินดีที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ

จำนวนเงินสูงสุดที่ยินดีจะจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
10 บาท	5	3.23
15 บาท	11	7.10
20 บาท	16	10.32
25 บาท	1	0.65
26 บาท	1	0.65
30 บาท	24	15.48
40 บาท	19	12.26
50 บาท	21	13.55
60 บาท	12	7.74
70 บาท	2	1.29
75 บาท	2	1.29
80 บาท	2	1.29
100 บาท	39	25.16
รวม	155	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

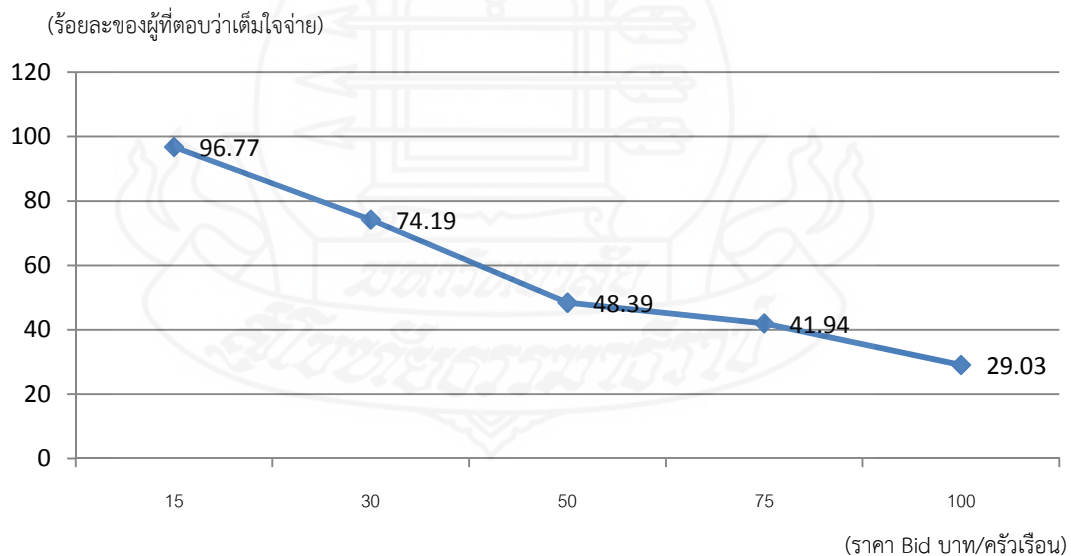
2. การวิเคราะห์ความเต็มใจจะจ่ายด้วยคำถามปลายปิด

จากคำถามปลายปิดโดยการเสนอราคาเพียงครั้งเดียว มีการเสนอค่าธรรมเนียมในรูปแบบการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน แบ่งเป็น 5 ระดับ 15 30 50 75 100 ต่อครัวเรือนต่อเดือน พบว่าเมื่อค่าธรรมเนียมที่เสนอในการสมทบการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนให้เป็นไปตามแผนการจัดการพื้นที่เพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีจะจ่ายจะลดลง ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมในการสมทบจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ณ ระดับราคาต่าง ๆ

ค่าธรรมเนียมที่เสนอ (บาทต่อครอบครัวต่อเดือน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)	กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีจะจ่าย (คน)	ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่ยินดีจ่าย
15	31	30	96.77
30	31	23	74.19
50	31	15	48.39
75	31	13	41.94
100	31	9	29.03
รวม	155	90	58.06

ที่มา : จากการคำนวณ

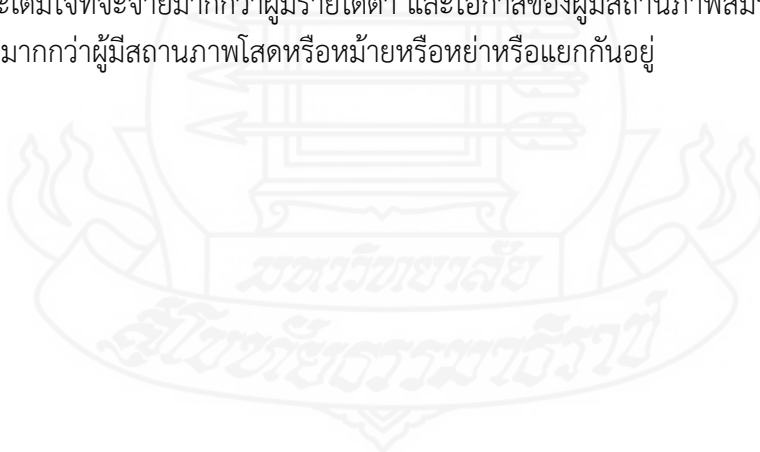

ภาพที่ 4.1 ความเต็มใจที่จะจ่ายจำแนกตามราคา Bid สำหรับจำนวนตัวอย่างราคา Bid ละ 31 คน รวม 155 คน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมที่เสนอมีทั้งสิ้น 90 คน คิดเป็นร้อยละ 58.06 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม โดยให้เหตุผลว่าเพื่อประโยชน์ของชุมชน (ร้อยละ 46.59 ของการให้เหตุผลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม) ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมที่เสนอมีทั้งสิ้น 65 คน คิดเป็นร้อยละ 41.94 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่ามีรายได้น้อยและยินดีจะจ่าย ถ้ามีรายได้มากกว่านี้ (ร้อยละ 55.56 ของการให้เหตุผลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม)

การวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่าย ในการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ นั้น ใช้คำตอบว่าเต็มใจที่จะจ่ายหรือไม่เต็มใจที่จะจ่ายเป็นตัวแปรตาม ส่วนตัวแปรอิสระในที่นี้คือตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรายละเอียดของตัวแปรต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 3.1 โดยมีการระบุเครื่องหมายที่น่าจะเป็นของสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น ตัวแปรเกี่ยวกับการศึกษาน่าจะมีเครื่องหมายเป็นบวก ซึ่งหมายความว่าโอกาสของผู้ที่มีการศึกษาสูงน่าจะตอบว่าเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ในทำนองเดียวกันตัวแปรเกี่ยวกับรายได้น่าจะเป็นเครื่องหมายเป็นบวก ย่อมหมายความว่ายิ่งผู้ตอบเป็นผู้มีรายได้ในระดับสูงน่าจะเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าผู้มีรายได้ในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโดยใช้แบบจำลองโลจิส ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 4.11 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์ของ Bid มีเครื่องหมายเป็นลบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อราคา Bid Price สูงขึ้น โอกาสที่ผู้ตอบจะเต็มใจที่จะจ่ายจะมีค่าลดลง และที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.1 ค่าสัมประสิทธิ์ของ INC และ SIN มีเครื่องหมายเป็นบวกแสดงให้เห็นว่าโอกาสที่ผู้มีรายได้สูงจะเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ และโอกาสของผู้มีสถานภาพสมรสแล้วจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าผู้มีสถานภาพโสดหรือหม้ายหรือหย่าหรือแยกกันอยู่

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-value)
ตัวแปรอิสระ		
– MA	0.3601245705	0.4080
– SIN*	1.025574005	0.0772
– AGE	0.8767319017	0.7018
– ED	0.3196144080	0.9114
– OC	0.1901681361	0.6080
– NH	-0.1249078056	0.7359
– INC*	0.5624783182	0.0686
– STA	0.9224394417	0.2103
– COM	-0.1826731401	0.7348
– Bid***	-0.3649334622	0.0001
– Constant	-3.006801128	0.2832
Log likelihood function	-82.89440	
Restricted log likelihood	-105.4129	
Prob[ChiSq > value] =	0.2141001	
Hosmer-Lemeshow chi-squared =	15.66480	
P-value=	0.04744	

ที่มา : จากการคำนวณด้วยโปรแกรม Limdep

หมายเหตุ : *ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1
***ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 4.11 ค่าสัมประสิทธิ์ INC หรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเท่ากับ 0.5624 หมายความว่า เมื่อรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนผู้ตอบแบบสอบถามเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5624 เมื่อพิจารณาจากค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.0686 และค่าสัมประสิทธิ์ SIN หรือสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากับ 1.0255 หมายความว่า เมื่อสถานภาพการสมรสผู้ตอบแบบสอบถามเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ

เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.0255 เมื่อพิจารณาจากค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.0772 ทั้งนี้พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและสถานภาพมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับค่าความเต็มใจจ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 หมายความว่า ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาก ย่อมมีค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อ ครัวเรือนน้อย สาเหตุเนื่องจากผู้ที่มีรายได้ต่อครัวเรือนสูงย่อมจะมีอำนาจในการซื้อมากกว่า เพื่อให้ ได้มาซึ่งสภาพแวดล้อมที่ดีจากเดิม ตรงกันข้ามผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าย่อมมีข้อจำกัดในเรื่อง ของการใช้จ่าย และผู้มีสถานภาพสมรสแล้วย่อมมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่า

ตัวแปรดังต่อไปนี้ เป็นตัวแปรที่ไม่มีผลต่อค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและ อนุรักษ์ป่าชุมชนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, 0.1 คือ จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน (NH) และสถานภาพการเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน (COM)

จากตารางที่ 4.11 มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสูงสุดที่วิเคราะห์ได้โดยวิธีพารามетริกซ์ คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Mean WTP} &= \frac{\alpha_0}{\beta_1} \\ &= \frac{-3.006801128}{-0.3649334622} \\ &= 8.24 \end{aligned}$$

จากการวิเคราะห์ความถดถอยโดยใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) พบว่ามูลค่า ความเต็มใจที่จะจ่ายมีค่าเท่ากับ 8.24 บาท/ครัวเรือน และเมื่อคูณกับจำนวนครัวเรือนในชุมชนบ้าน ดงยาง (249 ครัวเรือน) จะได้มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวมต่อปีเท่ากับ 24,621.12 บาท ซึ่งอาจเป็น ค่าที่ประมาณได้ที่จะสามารถระดมทุน ในขณะที่มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสูงสุดร้อยละ 74.19 จำแนกตามราคา Bid Price ตามตารางที่ 4.10 พบว่ามีค่าเท่ากับ 30 บาท ซึ่งหากราคา Bid Price สูงขึ้นเป็น 50 บาท จำนวนผู้ที่สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนฯ จะมีจำนวนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 48.39 ซึ่งหมายความว่าถ้าราคา Bid Price สูงกว่า 50 บาทหรือสูงกว่านั้นประชาชนส่วนใหญ่จะลง มติไม่สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนฯ เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ดังนั้น มูลค่าความเต็มใจที่จะ จ่ายจะมีค่าเท่ากับ 30 บาทต่อครัวเรือน หรือเท่ากับ 89,640 บาทต่อปี ที่สามารถรณรงค์ขอความ ร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการศึกษา

จากการศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านดงยาง โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมด้วยวิธี Contingent Valuation Method (CVM) ในการประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของประชาชนในพื้นที่ โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 155 ราย ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาอธิบายผลการศึกษาในเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสูงสุดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายผ่านการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

จากการวิเคราะห์มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ย (Mean Willingness to Pay : MWTP) โดยใช้ข้อมูลจากตารางที่ 4.11 พบว่ามูลค่าสำหรับการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ ที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยแบบจำลองโลจิสติก มีค่าเท่ากับ 8.24 บาทต่อครัวเรือน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่าย ได้แก่ ราคาที่กำหนดเพื่อถามความเต็มใจที่จะจ่าย (Bid Price) สถานภาพการสมรส และรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (Income) โดยราคาที่เสนอเพื่อระดมทุนจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่รายได้ครัวเรือนและสถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

2. อภิปรายผล

การคำนวณหามูลค่าของจำนวนเงินที่อาจจะระดมทุนได้เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ สามารถหาได้จากมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยที่คำนวณได้ ฉะนั้นหากนำมูลค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยแบบจำลองโลจิสติก คูณกับจำนวนครัวเรือนในชุมชนบ้านดงยางทั้งหมด มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวม (Total Willingness to Pay) จะมีค่าเท่ากับ 24,621.12 บาทต่อปี ซึ่งเป็นมูลค่าที่ต่ำมาก อาจตีความได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนฯ เนื่องจากป่าชุมชนเสมือนเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่ทุกคนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระ (Free Riding) โดยไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนจากผลประโยชน์ที่ได้รับ ประกอบกับก่อนหน้าที่ป่าชุมชนบ้านดงยางจะถูกจัดตั้งให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนตามโครงการของกรมป่าไม้ ประชาชนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ถูกจำกัด และเมื่อมีการกำหนดค่าธรรมเนียมเพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ย่อมทำให้ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์เกิดความเต็มใจที่จะจ่ายหรือมีส่วนร่วมรับผิดชอบน้อยลง

ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเชิงบวกมี 2 ปัจจัย คือ รายได้ครัวเรือน และสถานภาพการสมรส ซึ่งอธิบายได้ว่า ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนเพิ่มขึ้น โอกาสที่จะจ่ายเงินเพื่อการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย และในกรณีที่ผู้มีสถานภาพสมรสแล้วมีโอกาสที่จะจ่ายเงินเพื่อการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ มากกว่าผู้มีสถานภาพโสดหรือหม้ายหรือหย่าหรือแยกกันอยู่ เนื่องจากอาจเป็นกลุ่มบุคคลที่จำเป็นจะต้องดำรงชีพอยู่เพื่ออนาคตของครอบครัว จึงมีส่วนในการใส่ใจในการคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติจากป่าชุมชนฯ มากกว่า ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเชิงลบมีเพียงปัจจัยเดียวคือ ราคาที่กำหนดเพื่อสอบถามความเต็มใจที่จะจ่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์ทั่วไป กล่าวคือ หากราคาที่นำเสนอเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ เพิ่มขึ้น ความเป็นไปได้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะปฏิเสธที่จะจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนโครงการจะเพิ่มขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่มีการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนฯ ดังนั้น หากมีการรณรงค์และสนับสนุนการดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม จะทำให้ประชาชนสนับสนุนค่าธรรมเนียมการจัดตั้งกองทุนฯ ถึงร้อยละ 74.19 ที่เงินจำนวน 30 บาทต่อเดือน ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.10 ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวจะทำให้ประชาชนไม่มีความรู้สึกที่ต้องแบกรับภาระในการสนับสนุนจำนวนเงินที่มากเกินไป เมื่อคุณกับจำนวนครัวเรือนในชุมชนบ้านดงยางแล้ว จะได้มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายถึง 89,640 บาทต่อปี ซึ่งถือเป็นมูลค่าที่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนครัวเรือนในชุมชนแล้ว ซึ่งอาจตีความได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนผืนนี้ไว้เพื่อประโยชน์ในอนาคตต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

เนื่องจากปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดถึงการที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาของความเสื่อมโทรมของป่าชุมชนที่อาจจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในอนาคต รวมถึงการที่ชุมชนยังไม่มีมาตรการในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าอย่างเป็นรูปธรรม โดยมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่คาดว่าจะระดมทุนได้ (89,640 บาทต่อปี) ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ น่าจะได้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนนี้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้สื่อให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนอย่างไร และนอกจากนี้ยังเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ในสินค้าสาธารณะประเภทอื่น ๆ อีกแนวทางหนึ่งด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.2.1 จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างเฉพาะประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ เท่านั้น และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและระยะเวลาในการศึกษาโดยมีการใช้จำนวนตัวอย่างเพียง 155 ตัวอย่าง ซึ่งการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมยิ่งมีการใช้กลุ่มตัวอย่างมากขึ้นก็จะทำให้ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายนั้นมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ประกอบกับผู้ศึกษามีข้อสังเกตจากการศึกษาในครั้งนี้คือกลุ่ม

ตัวอย่างจะมีมุมมองในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยตรงเท่านั้น โดยไม่ได้มีข้อสังเกตถึงการ
ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ ในแง่ของการทำพิธีกรรม เช่น การทำพิธีกรรมมาปนกิจศพ หรือแม้แต่การที่
มีป่าชุมชนเป็นแนวกันเพื่อรับแรงปะทะลมพายุของชุมชน ตลอดทั้งการที่ประชาชนได้อาศัยเป็นแหล่ง
อาหารจากการที่มีชาวบ้านบางกลุ่มไปหาอาหารจากป่าชุมชนมาจำหน่ายโดยตรง ทำให้ประชาชนที่
ซื้ออาหารเหล่านั้นได้ประโยชน์จากการที่ได้ซื้ออาหารในราคาต่ำ เนื่องจากสินค้าเหล่านั้นไม่ได้ผ่าน
พ่อค้าคนกลาง และไม่มีต้นทุนค่าเดินทางเพิ่ม

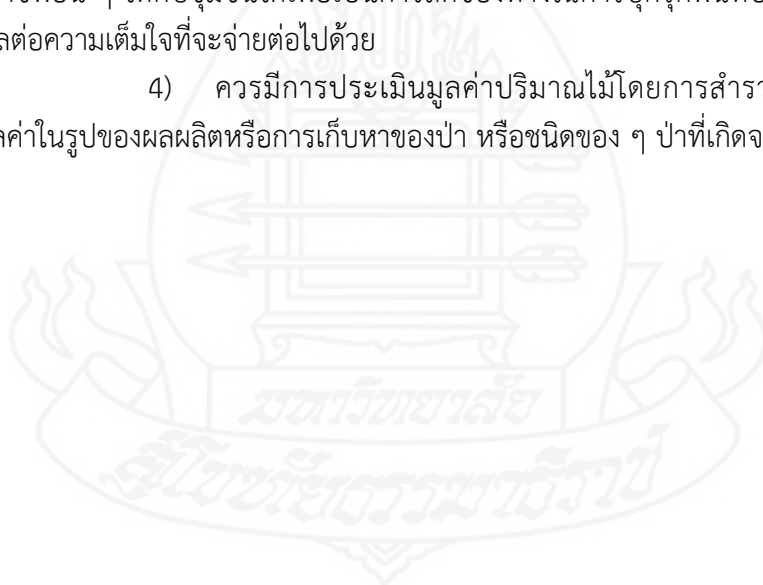
3.2.2 การศึกษาในครั้งต่อไป

1) ควรมีการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่
ชุมชนทุกครัวเรือน รวมไปถึงชุมชนใกล้เคียงเพื่อศึกษาถึงมูลค่าที่เกิดจากการใช้และมูลค่าที่เกิดจาก
การไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนฯ แห่งนี้ด้วย

2) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมี
ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนฯ รวมถึงการฝึกอบรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนร่วมกับการ
ศึกษาวิจัยไปพร้อม ๆ กัน

3) ควรมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของกองทุนฯ ที่จะจัดตั้ง
ในอนาคตว่าต้องการให้กองทุนที่มีการจัดตั้งขึ้นมาดำเนินการในทิศทางใดที่จะทำให้ประชาชนมีความ
เชื่อมั่นว่าการจัดตั้งกองทุนฯ จะเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงและสามารถที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการ
ประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้กับชุมชนได้เพื่อเป็นการลดช่องทางการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนฯ ในอนาคต
และจะมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายต่อไปด้วย

4) ควรมีการประเมินมูลค่าปริมาณไม้โดยการสำรวจต่อพื้นที่ และการ
ประเมินมูลค่าในรูปของผลผลิตหรือการเก็บหาของป่า หรือชนิดของ ๆ ป่าที่เกิดจากป่าชุมชนฯ ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้ และ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541), โครงการประเมินมูลค่าทรัพยากรในพื้นที่อนุรักษ์
กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. รายงานฉบับสมบูรณ์.
- โกมล แพรกทอง, แนวความคิดป่าชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, 2534.
- ฉลวยรัตน์ ภูมิ, อัจฉราภรณ์ ภักดี และสำออง หอมชื่น (2550), การใช้ประโยชน์ป่าชุมชน :
กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านชำผักหนาม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น (บศ.) 7 (3) (กรกฎาคม - กันยายน 2550) หน้า 30
- ฉัญญาภรณ์ บุญเสริม (2550), การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน
บ้านสามขา จังหวัดลำปาง ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ปิยะพงศ์ ภูมิประพัทธ์ และเบญจพรณ เอกะสิงห์ (2551), การประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย
เพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย ใน การประชุมวิชาการระดับชาติของ
นักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 4 24 ตุลาคม 2551 ห้องป่าสักหลวง โรงแรมโลตัสบางสวนแก้ว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1
- พนิสสา พิจายานนท์ (2547) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชายเลนในพื้นที่สงวนชีวะ
มณฑลระนอง จังหวัดระนอง ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ภารดี สุวรรณรัตน์ศรี (2554) การประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศน์บริเวณชายฝั่ง
ทะเลอันดามันของประเทศไทย ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- วัฒนา บุญญรักษ์ฉัญญา (2552) ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์หัตถ์โคน : กรณีศึกษาเทศบาล
เมืองกาญจนบุรี ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล
ทั่วราชอาณาจักร ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 สืบค้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2555
จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/page1.htm>
- สันติ สุขสะอาด (2552) การประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้. วารสารการจัดการป่าไม้ ปีที่ 3 ฉบับที่ 6
หน้า 122 - 131
- เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรือศรี และคณะ (2549) โครงการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชน
ในภาคใต้ : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง
สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

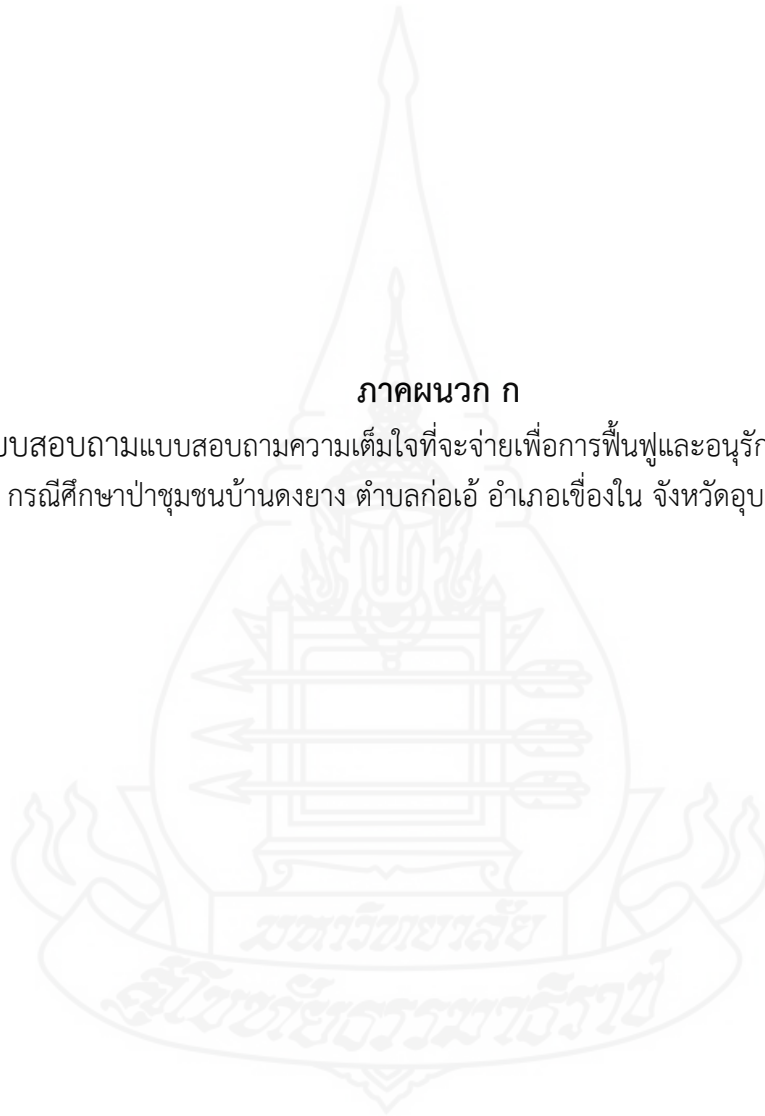
- อรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ (2552) “การศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโลมาในประเทศไทย เสนอต่อกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” สารสนเทศออนไลน์ สืบค้นวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://www.mcrc-upper.go.th/wp-content/uploads/2011/11/DolphinEconomic.zip>
- อรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ (2549) *คนอยู่กับป่าการประเมินการโยกย้ายชุมชนออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ* วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (มิ.ย. 2549), หน้า 27-48
- อรพรรณ ณ บางช้าง และอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ (2552) “รายงานฉบับสมบูรณ์ : แนวทางการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม” กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก (1977)
- อดิศักดิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, (2541, ธันวาคม). การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม : คืออะไร ทำอย่างไร และทำเพื่อใคร. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* ปีที่ 16 (ฉบับที่ 4) หน้า 55 – 88
- อำนาจ เจริญศิลป์ (2543) *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- Freeman III, A.M. (1993). *The measurement of environmental and resource values: theory and methods*. Washington D.C.: Resource for the Future.
- Hanemann, W. M. 1984. “Welfare Evaluations in Contingent Valuation Experiment with Discrete Responses.” อ้างใน ชัชชล กมลรัตนพล และอุดมศักดิ์ ศิลประชาวงศ์ (2552). *การกำหนดค่าเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 หน้า 24.
- Hussen, Ahmed M. (2004) *Principles of Environment Economics*. New York : Routledge.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามแบบสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน :
กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

แบบสอบถาม

ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชน
บ้านดงยาง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นบางส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับนำไปประมวลผลเพื่อการศึกษาวิชาคั่นคว่าอิสระ ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่อง ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดงยาง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน และยังคงศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลและทัศนคติเกี่ยวกับการป่าชุมชนบ้านดงยาง

ส่วนที่ 3 ความเต็มใจที่จะจ่ายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง

ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ท่านตอบไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น โดยจะเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ และไม่กระทบต่อผู้ตอบใด ๆ ทั้งสิ้น จึงขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความคิดเห็นของท่าน จักเป็นพระคุณยิ่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. สถานภาพ

1. โสด 2. ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่ 3. สมรส

3. อายุ

1. ต่ำกว่า 21 ปี 2. 21-30 ปี 3. 31-40 ปี
 4. 41-50 ปี 5. 51-60 ปี 6. 60 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

1. ต่ำกว่าประถมศึกษา 2. ประถมศึกษา
 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 5. อนุปริญญา/ปวส. 6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. อาชีพหลัก

1. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
 3. พนักงานบริษัทเอกชน 4. ทำนา/ทำสวน
 5. รับจ้างทั่วไป 6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมท่านด้วย)

1. 1 – 3 คน 2. 4 - 6 คน
 3. 7 – 9 คน 4. 9 คนขึ้นไป

7. ปัจจุบันครอบครัวของท่านมีรายได้หลังหักภาษีเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดโดยประมาณ (บาทต่อเดือน)

1. น้อยกว่า 3,000 บาท 2. 3,001 – 6,000 บาท
 3. 6,001 – 9,000 บาท 4. 9,001 – 12,000 บาท
 5. 12,001 – 15,000 บาท 6. 15,001 – 18,000 บาท
 7. 18,001 – 21,000 บาท 8. 21,001 – 24,000 บาท
 9. 24,001 – 27,000 บาท 10. 27,001 – 30,000 บาท
 11. 30,000 บาทขึ้นไป

8. ลักษณะการพักพิงในหมู่บ้านดงยาง

1. พักพิงในหมู่บ้านดงยางตั้งแต่กำเนิด (ข้ามไปข้อ 10)
 2. ย้ายมาจากที่อื่น

9. ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้านดงยาง

1. 5 ปีหรือน้อยกว่า 5 ปี 2. 6 – 10 ปี
 3. 11 – 15 ปี 4. 16 – 20 ปี
 5. 21 – 25 ปี 6. 26 – 30 ปี
 6. มากกว่า 31 ปี

10. ท่านเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนหรือไม่

1. เป็น ระบุ.....
 2. ไม่เป็น

11. ท่านเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนหรือไม่

1. เป็น
 2. ไม่เป็น

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลและทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านดงยาง

12. ท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านดงยางหรือไม่

1. เคย 2. ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 14)

13. ถ้าท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านดงยางท่านได้รับจากทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เจ้าหน้าที่ป่าไม้ 2. ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการป่าชุมชน
 3. ป้ายประกาศ 4. เสียงตามสายหมู่บ้าน
 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของชุมชนในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางหรือไม่

1. เคยเข้าร่วม โครงการระบุ.....
 2. ไม่เคยเลย

15. ท่านใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านดงยางในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เลี้ยงสัตว์ 2. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
 3. หาสมุนไพรรักษาโรค 4. ประกอบพิธีกรรม เช่น งานศพ
 5. ใช้ประโยชน์จากไม้ เช่น ไม้ ฟืน
 6. หาอาหาร เช่น เห็ด ไข่มดแดง ผัก หน่อไม้ แมลง
 7. เป็นที่รับแรงปะทะเมื่อเกิดมีพายุในฤดูฝน
 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

16. ในแต่ละเดือนท่านใช้ประโยชน์เกี่ยวกับป่าชุมชนบ้านดงยางโดยประมาณ.....ครั้งต่อเดือน

17. ท่านคิดว่าสาเหตุที่ทำให้ป่าชุมชนบ้านดงยางเสื่อมโทรมมาจากเหตุใดมากที่สุด (ตอบได้ไม่เกิน 2 ข้อ)

1. การลักลอบตัดไม้ 2. การทิ้งขยะชุมชน
 3. สภาพพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง 4. การรุกรานพื้นที่ป่าชุมชน
 5. การลักลอบล่าสัตว์ 6. ไม่มีการปลูกป่าทดแทน
 6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 3 ความเต็มใจที่จะจ่ายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยาง

อ่านข้อความก่อนการสัมภาษณ์

ป่าชุมชนบ้านดงยาง ถือเป็นมรดกที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่นมายาวนาน จากประวัติศาสตร์การก่อตั้งหมู่บ้านก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 มีตำนานเล่าขานถึงอาณาบริเวณพื้นที่หมู่บ้านซึ่งเคยเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่ามากมายที่สามารถนำมาเป็นอาหารเลี้ยงชีวิตของชาวบ้าน มีต้นยางนาจำนวนมาก จึงมีการเปลี่ยนชื่อจากบ้านตำแย เป็น บ้านดงยาง ซึ่งในอดีตชาวบ้านสามารถนำน้ำยางจากต้นยางมาทำได้หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “กระบอง” ที่มีชื่อเสียงลือไป จนกลายเป็นคำขวัญประจำหมู่บ้านที่ว่า “เมืองป่าไม้ใหญ่ ถิ่นไทยโบราณ สืบสานประเพณี กระบองดีขึ้นชื่อ เลื่องลือวัฒนธรรม งามล้ำกยวงใหญ่ มากไม้หนาพันธุ์ลงแขกกันพัฒนา” แต่ปัจจุบันนี้ป่ากำลังถูกทำลายจากการทิ้งขยะ การลักลอบตัดไม้ การบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือแม้แต่กลายเป็นพื้นที่สร้างคลองส่งน้ำบางส่วน จนแทบจะไม่หลงเหลือความเป็นป่าดงดิบแฉกเช่นในอดีตกาล ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ชาวบ้านดงยางจะร่วมกันลุกขึ้นมาฟื้นฟูและร่วมอนุรักษ์ป่าผืนนี้ที่คงเหลือไว้ให้ลูกหลานได้เห็น ไม่ใช่เหลือแต่เพียงตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาเท่านั้น

18. ถ้าหากหมู่บ้านดงยางจะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางให้คงไว้อย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ครอบครัวของท่านมีความยินดีที่จะสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนนี้หรือไม่

1. ยินดี 2. ไม่ยินดี (ข้ามไปข้อ 21)

19. ครอบครัวของท่านยินดีสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนโดยยินดีที่จะสนับสนุนเงินจำนวน 15* บาทต่อเดือนหรือไม่

1. ยินดี 2. ไม่ยินดี (ข้ามไปข้อ 21)

20. สาเหตุที่ท่านยินดีที่จะสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางไว้เพราะเหตุใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (ข้ามไปข้อ 22)

1. เพื่อใช้ประโยชน์เอง
 2. เพื่อประโยชน์ของชุมชนบ้านดงยาง
 3. เพื่อรักษาไว้ให้ลูกหลานในอนาคต
 4. เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของชุมชน
 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

21. สาเหตุที่ท่านไม่ยินดีที่จะสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านดงยางเพราะเหตุใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน แต่รัฐบาลควรเป็นผู้จ่าย
 2. เชื่อว่าโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นได้แม้ปราศจากเงินของท่าน
 3. ไม่คิดว่าการจ่ายเงินเพื่อการจัดตั้งกองทุนจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้
 4. ไม่เห็นว่าจะได้อะไรจากการมีโครงการ
 5. มีรายได้น้อยและไม่ยินดีจะจ่าย
 6. มีรายได้น้อยและยินดีจะจ่ายถ้ามีรายได้มากกว่านี้
 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

22. จำนวนเงินสูงสุดที่ท่านเต็มใจจะจ่ายเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นจำนวนเงิน.....บาท

หมายเหตุ

* Bid Price ที่เสนอ 15, 30, 50 75 และ 100 บาท ในอัตราที่ Bid Price ละ 31 คน
รวมทั้งสิ้น 155 คน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสหทัย พันธมาศ
วัน เดือน ปีเกิด	16 ตุลาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี
ตำแหน่ง	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

